

אלו שנתבאר לעיל שאין להם חזקה, אם הביאו ראיה שטר או עדים על המכירה מעמידים את השדה בידם, אמנם גזלן אף אם מביא ראיה אין מעמידים את השדה בידו או ביד בנו או ביד הלוקח ממנו, ולענין המעות אם העדים ראו רק הודאה על המכירה אין לגזלן מעות, שלא הודה אלא מחמת פחד.

עשית דבר ע"י כפיה

ישראל שקנה קרקע מסיקריקון נכרי שהורג נפשות על עסקי ממון, בזמן שהיתה הגזירה שמי שלא הורג יהודי יהרגוהו, או שישלם ד' זוזי היתה חלה המתנה אגב אונסיה, אבל בזמן שאמרו שמי שהורג ישראל יהרגוהו אם קנה ממנו ישראל וחזר וקנה מבעה"ב, אם בעה"ב אמר לו לך חזק וקני מקחו בטל ואפי"ל מ"ד תלויה וזבין זביניה זביני, תלויה ויהיב לא הוי מתנה, דכוונתו לתובעו בדין, וקרקע אינה נגזלת, ואם כתב לו שטר לרב קנה, ולשמואל לא קנה כיון שכתבו מחמת אימת הסיקריקון עד שיכתוב אחריות נכסים, (וכן משמע מהברייתא). ולרב הונא דס"ל דתלויה וזבין זביניה זביני, צ"ל דמודה שמואל היכא שנתן מעות. ולרב ביבי מקבל הגזלן את מעותיו בחזרה ולא קנסוהו שיפסיד את מעותיו, וס"ל דתלויה וזבין לא הוי זביני, ודלא כרב הונא.

במכירה - לרב הונא אם כופים אדם ע"י תליה או שייסרוהו למכור וקיבל הדמים חלה המכירה, ודווקא מכר דאיכא תרתי יסורים ומתן מעות, דלא מפסיד מידי, אבל מתנה כיון שאינו מקבל כלום לא גמר ומקני. ומסקנת הגמ' שאמר רב הונא דבר זה מסברא, דאגב אונסיה גמר ומקנה. ומ"מ בעי קרא בקרבן דלא נימא שכיון שאינו מתרצה אלא ע"י כפיה הוי זבח רשעים ופסול. אבל אין לדמות דין זה לסתם מכירה שמוכר מחמת אונס שהוא דחוק במעות, ד"ל דשאני אונס של עצמו מאנסוהו אחרים דלא גמר ומקני. ועיין לקמן שיטת רבא, ופסק ההלכה.

מ"ח. בקרבן - כתיב "קריב אותו לרצונו" מדכתיב "קריב אותו" מבואר שכופין אותו להקריב מה שנדר, ומאידיך בעינן "לרצונו", הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. ואין להוכיח מזה שהמוכר בע"כ הוי מכירה, ד"ל דשאני התם דניחא ליה בכפרה ואמר רוצה אני בלב שלם.

בגט - גט מעושה ע"י ישראל כשר, וכופין אותו מוכה שחין ובעל פוליוס עד שיאמר רוצה אני ד"נתן" מדעתו משמע. ואין להוכיח מדין זה שהמוכר בע"כ הוי מכירה, ד"ל דשאני התם דמצוה לשמוע דברי חכמים וגמר בליבו לגרשה, וגם כאן לא מפסיד כלום דכיון שאשתו שונאת לא תעמוד אצלו בלאו הכי. ואם עישוהו עכו"ם מדאורייתא כשר דאגב אונסיה גמר ומגרש. ואמרו חכמים שפסול וצריכה גט אחר, ואם קיבלה קידושין מאחר צריכה גט מזה ומזה, כדי שלא תהא כל אחת הולכת ותולה עצמה בעכו"ם להחניף לו ולזנות עמו עד שיכריח את בעלה לגרשה ומפקעת עצמה מיד בעלה, ואם חכמים רוצים לכופו ע"י עכו"ם, חובטין אותו

ערב קבלן שקיבל המעות מיד המלוה ונתנם ללוה, והדין שממי שירצה יפרע תחילה (משא"כ סתם ערב שאין גובים מערב, ואפי"ל אין לו קרקע בינונית כוותה, אא"כ העמידו את הלוה בדין וחייבוהו ואין לו ממה לשלם) י"א שדינו כערב ומעיד, וי"א שאינו מעיד דניחא ליה שתהיה עוד קרקע ביד הלוה, כדי שלא יטען לו שהקרקע שלו טובה יותר משל הלוה, כגון שהיא בינונית ושל הלוה זיבורית.

פסול נוגע בשני לוקחים - לוקח ראשון אינו מעיד ללוקח שני שקנה מהמוכר קרקע אחרת ומערערים עליה, שמא יבוא בעל חוב ויטרוף ממנו. ואם יש לו קרקע אחרת נאמן כגון שקנה הלוקח השני עוד קרקע מהמוכר, או שיש למוכר קרקע אחרת בת חורין, דכיון שיש לבעל חוב מהיכן לגבות חוץ מהלוקח הראשון לא הוי נוגע. ולוקח שני מעיד ללוקח ראשון אפי"ל אם אין למוכר קרקע אחרת, דאין לו נ"מ לענין בעל חוב שממילא יגבה ממנו, ואמנם אם הלוקח הראשון קנה באחריות חשיב הלוקח השני נוגע, כיון שאם יגבו מהלוקח הראשון יבוא לגבות ממנו.

למי לא מועילה חזקה

מ"ז. גזלן אין לו חזקה, לריו"ח איירי כשהוחזק גזלן בשדה זו דווקא, ולרב חסדא איירי באלו ההורגים נפשות על עסקי ממון ואין לו חזקה על שום קרקע בעולם, וקיימא לן כתריווייהו.

בן הגזלן אם טוען שהוא עצמו קנאו יש לו חזקה, וכן אם טוען שראה שאביו קנאה ממנו נאמן במיגו שהיה טוען שהוא עצמו קנאה, ואם טוען שירש מאביו אין לו חזקה דהוי חזקה שאין עמה טענה שהרי לגזלן אין חזקה, ואם טוען שירש מאבי אביו שלא היה גזלן נאמן במיגו שהיה טוען מינן זבינתה, וכן אם יש עדים שהמערער הודה לגזלן שהיא שלו אין לו חזקה, שלא הודה אלא מחמת פחד ולכן אין הבן נאמן, אבל בן הבן שטוען שירש מאביו שלא היה גזלן נאמן, דטוענים ליורש דשמא אביו היה טוען מינן זבינתה, ואם בן הבן טוען שירש מאבי אביו לו חזקה.

בן אומן וכן אריס אם טוענים שירשו את הקרקע מאביהם אין להם חזקה, ואם טוענים שקנאוהו בעצמם יש להם חזקה, וכן אם יש עדים שהאב הודה לאביהם שהיא שלהם יש להם חזקה, דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי.

אומן שירד מאומנותו והחזיק אח"כ, ואריס שירד מאריסותו יש להם חזקה.

בן שחלק שהפליג מאביו ואינו סמוך עוד על שלחנו, כגון שנשא אשה ואינו משתדל עוד בנכסי אביו, יש לו חזקה בנכסי אביו, ולא אמרינן שמחל לו אביו על השימוש בנכסיו.

מ"ז: אשה שנתגרשה ואפי"ל בספק גירושין כגון שזרק גט ספק קרוב לו ספק קרוב לה אע"פ שבעלה חייב במזונותיה משום דאגיזא ביה, ואיכא למימר שנתן לה קרקע זו כדי שתזון ממנה, יש לה חזקה בנכסי בעלה, דכיון שהוא שונא אותה לא היה מייחד לה קרקע, אלא נתן לה בצמצום.

דיני אומן

מ"ו. אדם שהביא לו האומן כלים של אדם אחר מותר לו להשתמש בהם ולא הוי שואל שלא מדעת, עד שיבוא הלה שנטל את טליתו מהאומן ויטול את שלו, דאיכא למימר שהבעלים אמר לו למכור טלית זו, והאומן מכר בטעות את טליתו של זה, והוא נתן לו טלית זו בינתיים עד שיוציא ממנו את שלו, וכל זה דווקא כשנתנה האומן עצמו, אבל כשנתנו לו את הטלית אשתו ובניו של האומן לא, דאיכא למימר שטעו, ודווקא כשהאומן אמר לו הילך טלית, אבל אם אמר לו הילך טליתך לא דכסבור שהיא שלו וטעות הוא, ואסור להשתמש שלא מדעת. ואם נתחלפו בגדיו בבית האבל או בבית המשתה אסור להשתמש בכלים האחרים דלא שייך בזה טעם ההתר הנ"ל, וכן הלכה.

אומן שטוען שלא מסרו לו טלית לתקן והבעלים טוען שיש לו עדים שראו את טליתו ביד האומן אך לא הכירו יפה אם היא שלו. והאומן מסרב להראותה להם בטענה שהיא של אחרים, צודק האומן בטענתו ואין הכרח שזו טענת רמאות, דאף כשרים יכולים לטעון כך. ויכול הבעלים לומר לו שכיון שתפסה עבור חוב אחר שיוציאה וישומו אותה, ואז לא יהיה האומן נאמן, דבראה אין לאומן חזקה אך יכול האומן לומר לו שכבר שמאוה אחרים.

מ"ו: חזקה לאריס-

סתם אריס יש לו חזקה, שהרי עד עכשיו אכל רק חלק מהפירות ועכשיו אוכל את כולם שלש שנים, ואין זה דרך אריסים, והיה על בעה"ב למחות.

אריסי בתי אבות שרגילים הם ואבותיהם לשמור שדות משפחה זו באריסות, ואין יכולים להחליפם, והאריסים אוכלים את הפירות שנתיים או שלש ואח"כ הבעלים אוכלים, אין להם חזקה. ואם הוריד אריסים תחתיו ג' שנים, ולא עשה עמהם כלום יש לו חזקה שאין בעה"ב מסכים לזה שמא יקלקלו שדותיו, ואם האריס עובד עמהם אין לו חזקה דבכהאי גוונא אין בעל השדה מקפיד.

פסול נוגע באריסות הלואה ומכירה

עדות אריס לבעלי השדה - אם יש פירות בשדה אין האריס נאמן להעיד לטובת בעל השדה, דהוי נוגע כיון שאם יזכה בה המערער יטול את הפירות כדן נגזל, ואם אין פירות ולא טרח האריס בשדה בשנה זו נאמן, דאי משום שמרויח שנשאיר אריס בשדה זו, הרי יכול למצוא שדה אחרת, וגם הבעלים יכול להחליפו באריס אחר.

עדות ערב ללוה - ערב מעיד ללוה על קרקע שלו כנגד המערער אם יש ללוה קרקע אחרת שיכול המלוה לגבות ממנה ולא יגבה מהערב, ואין הערב חושש לב' חששות שמא לא יפרע הלוה בזמנו, וגם שמא יגבה מלוה אחר את הקרקע. וכן **מלוה מעיד ללוה** אם יש ללוה קרקע אחרת וכנ"ל.

ואומרים לעכו"ם שיאמר לו עשה מה שישראל אומר לך.

מ"ח: שיטת רבא שתליוה וזבין זביניה זביני דווקא שכפוהו למכור שדה סתם אחת משדותיו והוא בירר איזו, דתולים שבייר שדה רעה שאינו צריך כל כך, אבל בכפוהו למכור שדה זו לא חלה המכירה, אא"כ המוכר ספר את המעות, או שהיה בידו להשתמש באיזה השתמטות שיכולה להיות כגון המתן לי עד למחר או להטעות את האנס ולא השתמט.

והלכתא בכל גוונא חלה המכירה אם לא ספר את המעות ולא היה יכול להשתמש דהוי אונס גמור, ואמר רוצה אני ואפי' בשדה זו, וכמו בקידושין.

בקידושין – הכופה אשה להתקדש והסכימה, י"א דהוי קידושין דדמי למכירה שמוכרת עצמה למקדש, ולמר בר רב אשי הפקיעו רבנן קידושין אלו כיון שעשה שלא כהוגן ועשו המעות מתנה דהפקר ב"ד הפקר, דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, כדת משה וישראל, וכיון שרבנן אמרו דלא הוו קידושין נמצא שלא קידשה, ובביאה שויה רבנן לבעילתו בעילת זנות. וי"מ שקידושי כסף דרבנן וביאה דאורייתא, וטעות היא דקידושי כסף לומדים מגז"ש.

מודעה על מכירה באונס – לרב הונא שמכירה באונס הוי מכירה, אין העדים החתומים על השטר נאמנים לומר שמסר המוכר מודעה לפני המכירה המבטלת את המכירה דכיון שהם מודים שהשטר כשר, אינם חוזרים ומגידיים, אמנם אם כתבו שטר מודעה לפני מכירת הקרקע, לא חלה המכירה, כיון ששטר המודעה קודם. ולמר בר רב אשי אם אמרו מודעה היו דברינן נאמנים, מפני שדבר זה ניתן ליכתב כדי להציל את האנוס מאונסו, ונאמנים אפי' אם כתב ידם יוצא ממק"א, ולא חשיב חוזרים ומגידיים כיון שאין פוסלים את השטר, וכמו שבאומרים תנאי היו דברינן שנאמנים, ודווקא כשאומרים שהיו קטנים או פסולים אין נאמנים כשכתב ידם יוצא ממק"א.

עדים שאמרו אמנה היו דברינן שלא היתה הלואה וכתבו שטר והאמינוהו שלא ישתמש בזה בלי הלואה, (ואם תהיה הלואה משעבד נכסיו מעכשיו, דלא הוי שטר מוקדם), אין נאמנים אם אין כתב ידם יוצא ממק"א וצריכים אותם לקיום, כיון שקיימו חתימותיהם, עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקקה עדותם בבי"ד, ואין חוזרים ומגידיים. וטעם נוסף שאין נאמנים משום שאסור להשהות שטר אמנה בביתו, וממילא תולים שלא חתמו על שטר כזה, דאין אדם משים עצמו רשע.

דין הבעל בנכסי אשתו ואמירת אי אפשי בתקנת חכמים

אין לאיש חזקה בנכסי אשתו שאם החזיק ג' שנים בנכסי מילוג שירשה מבית אביה, אינו יכול לטעון שקנאם ואבד שטרו, מפני שכולם יודעים שירד לקרקע רק לפירות, (ולא דמי למשכנתא דסורא שצריך למחות כל ג' שנים, דשם לא יזכרו העדים שירד לקרקע למשכון).

ואף במקום שאינו אוכל פירות כגון שכתב לה בעודה ארוסה, דין ודברים אין לי בנכסייך, מ"מ אין לו חזקה מפני שאין האשה מקפידה אם אוכל פירות שלא כדין, ויכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי ששתקתי, אבל לא מחלתי, (דאין דרך האשה למחות בבעלה מאחר שזן אותה. רשב"ם במתני'').

מ"ט: ודווקא כשכתב לה כשהיא ארוסה שעדיין לא זכה בנכסים יכול להתנות, דאין מזכין לאדם בעל כרחו, ודווקא בדבר שיש לו מדרבנן, וכמו שיכולה אשה לומר

איני ניזונת ואיני עושה, דעיקר התקנה לטובתה היא שיתן לה מזונות, אף אם אינה עושה מלאכה, ואח"כ תיקנו שהבעל נוטל מלאכת ידה תחתיהן, כדאמר רבא שכל האומר אי אפשי בתקנת חכמים שעשו להנאתו שומעין לו, וכיון שכל יום זה חיוב חדש של מזונות מועיל בזה לשון דין ודברים אין לי וכו'.

אבל אם כתב לה כך אחר שנישאת לא מהני, וכמו שמצינו שאין מועיל לומר על שדה דין ודברים אין לי וכו' דאין זה לשון מתנה, וצריך לומר לשון מכירה או נתינה או הפקר.

אי אפשי בפירות או בפדיון – כתב הרשב"ם שהבעל יכול להתנות בעודה ארוסה לא לזכות בפירות נכסי מילוג שתיקנו לו תחת פירקונה כיון שעדיין לא זכה בפירות, דס"ל לרשב"ם שפירי עיקר.

בעל שמביא עדים או שטר שאשתו מכרה לו מנכסיה זוכה בהם הבעל, ואינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי ולא היתה לי גמירות דעת למכור (ולא דמי לתליוה וזבין, ששם יש אונס, ומחמת האונס גמור ומקני), דאיירי בנכסי מילוג שכיון שהם שלה אינה מפחדת למחות בו שלא ימכרם. (וע"ע להלן).

הקונה מהאיש וחזר וקנה מהאשה שנתן לה דבר מועט כדי שלא תטרוף ממנו את הקרקע, שכל קרקעות הבעל משועבדים לכתובתה, שהרי כותב לה "כל נכסי אחראים וערבים לכתובתך", מקחו בטל, והיינו שמכירת **האשה** בטלה, ויכולה לטרוף אחרי מיתת הבעל, אבל בחייו אוכל הלוקח פירות, דיכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי שלא יכעס, (ולא דמי לתליוה וזבין דהוי זביני, דכיון דהכא ליכא אונס לא גמרה בדעתה להקנות), ודין זה הוא בשדה שכתב לכתובתה שהזכירו בשטר הכתובה, או שיחד לכתובתה שאחרי הנישואין עשאה אפותיקי, אע"פ שלא נכתב בכתובה. או שהכניסה אותה מבית אביה ושמו אותה נכסי צאן ברזל ששמים את שווים בשעת נישואין, ואם פחתו פחתו לו, ואם הותירו הותירו לו. וכ"ש שבשאר נכסי הבעל ג"כ מקחה בטל, דלא הסכימה למכור אלא משום אביה, שאם לא תמכור ללוקח יאמר לה עניך נתת במיתה או בגירושין. אבל נכסי מילוג מקחו קיים שכיון שהם שלה אינה מפחדת למחות בבעלה שלא ימכור.

ג. אשה שמכרה נכסי מילוג בחיי בעלה הבעל מוציא מיד הלקוחות, ואפי' מכרה רק גוף ולא פירות (שהרי הפירות של הבעל והגוף שלה) לא חלה המכירה, ואע"פ שכשמתה לא שייך טעם דפירקונה, ואת הגוף הרי מכרה, מ"מ הבעל מוציא מיד הלקוחות, שכך תיקנו הסנהדרין כשגלתה לאושא, דאלמוה לשיעבודא דבעל משום אביה, ועשאוהו לוקח ראשון, ואמנם מועילה המכירה שאם הבעל ימות בחייה יטלם הלוקח.

בעל שמכר נכסי אשתו ומת, האשה מוציאה מיד הלקוחות גוף הקרקע והפירות מכאן ולהבא, שאין לבעל אלא פירות בחייה.

אם הבעל והאשה מכרו שניהם את השדה לאדם אחר שהבעל מכר פירות והיא מכרה את הגוף, או **שהאשה מכרה לבעלה,** לל"ק זכה הלוקח, ואינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי, כיון שבנכסים שלה אינו מקפיד אם לא מוכרת, ובה אם יביא ראייה בעדים או בשטר מקחו קיים. ובל"ב מבואר שדווקא אליבא דר"א (לגבי מוכר עבדו וכדלהלן) אפי' כשמכרו שניהם לא חלה המכירה, וכ"ש אם מכרה לבעלה, אבל לשאר השיטות הוי מכר, ובהאי גוונא אם הביא ראייה המקח קיים.

קנין גוף ופירות לדין יום או יומיים

המוכר עבדו ע"מ שישמשנו ל' יום והכהו אחד מהם ועמד יום או יומיים ואח"כ מת, שהדין שבישראל אם מת אפי' לסוף שנה נהרג, וחובשין אותו, אבל בעבד שהכה האדון ומת אחרי יום או יומיים פטור, ואם הכהו אחר חייב, דעבד כנעני הרי הוא כישראל לכל דבריו, דיליף לה לא מאשה.

לר"מ הראשון פטור והשני חייב מפני שאינו תחת הראשון וכתב "ומת תחת ידו", וקנין פירות כקנין הגוף וקנין הגוף אינו כלום, דאין גופו עומד אלא לפירותיו.

לר"י השני פטור והראשון חייב מפני שהוא ממונו של שני וכתב "כי כספו הוא", וקנין פירות לאו כקנין הגוף.

ג: לרבי יוסי הראשון פטור מפני שהוא תחתיו, והשני פטור מפני שהוא ממונו, דמספקא ליה אם קנין פירות כקנין הגוף או לא וספק נפשות להקל דכתיב "והצילו העדה".

ולרבי אלעזר הראשון חייב מפני שאינו ממונו, והשני חייב מפני שאינו תחתיו, דכתיב "כי כספו הוא" כספו המיוחד לו, וילפינן מיתור, או מדכתיב כספו ולא כתיב כסף.

דיני בעל ואשה בחזקה ומכירה וכו'

נתבאר לעיל שהמחזיק בקרקעות שהיו של חבירו ג' שנים, המחזיק נאמן לטעון שהוא קנה או קיבל ממנו את הקרקע, אע"פ שאין לו שטר, דאל"כ לא היה הבעלים הראשונים שותק. אמנם באופן שאין ראייה מהחזקת הקרקע שהיא של המחזיק, כגון בעל המחזיק בנכסי אשתו או אשה המחזיקה בנכסי בעלה, אין להם חזקה, ודלהלן. ואגב זה יתבארו כמה דינים בדין ודברים שיש בין בעל לאשה על נכסים או מעות שבידה.

אם הבעל החזיק בנכסי האשה והאשה לא מחתה, אין לו חזקה, אבל אם חפר בשדה שלה בורות שיחין ומעורות ולא מחתה יש לו חזקה, כיון שאין לו אלא פירות ואינו יכול לקלקל את הקרקע, ואיירי בשדה שאינה עשויה לבורות.

ומה שמצינו שאין חזקה לנזיקין ומשמע דלא הוי חזקה כלל כיון שלא החזיק כדמחזקי אינשי, היינו שאין שם דין חזקה - שא"צ ג' שנים, אלא לאלתר הוי חזקה, שאין אדם רואה שמזיקים קרקע שלו ושותק, וללישנא בתרא באמת אף בנזקין בעינן ג' שנים, ואיירי באדם העושה אפי' בשל עצמו קוטרט ובבית הכסא עשן וריח רע, דאפילו אחרי ימים רבים אין חזקתו מועילה להזיק את חבירו.

אם אדם מהשוק החזיק בנכסי אשה לרב לא הוי חזקה, דיכולה לומר שסמכה על בעלה שימחה, או שתטען שלא אכל אלא את הפירות של הבעל ולכן לא מחתה. ולדייני גולה הוי חזקה, ואם אכל מקצת בחיי הבעל ושלוש שנים אחר מיתת הבעל, נאמן לומר שמכרה לבעל וקנה מהבעל, מיגו שהיה טוען מינך זבינתה, שאע"פ שאריס אינו יכול לטעון שקנה את השדה, סתם אריס אין זמן לאריסותו, אבל כאן יכול לטעון שהבעל מכר לו אם הוא יירש אותה, שהרי כשמת בטלה המכירה, והיה עליה למחות, והוי כיווד מחדש לשדה, והאשה שתקה ג' שנים.

נ"א. אשה שהחזיקה בנכסי בעלה אע"פ שייחד לה קרקע אחרת למזונותיה שאין לתלות שירדה לפירות ולכן לא מיחה הבעל, אין לה חזקה, מפני שאין הבעל מקפיד אם האשה אוכלת יותר. ואם האשה הביאה ראייה שבעלה מכר לה את הקרקע, תלוי אם חל הקנין או לא, וכדלהלן.

קנין קרקע - נכסים שאין להם אחריות נקנים בכסף שטר וחזקה. ואמר שמואל שבמכר לא קנה בשטר עד שיתן מעות, א"כ הוא מוכר את שדהו מפני רעתה (-שבזה גמר ומקני מיד והמעות הוו הלוואה), או שנתן מעות וכתב לו לשון מכר כדי ליפות את כוחו, וכתב לו גם מכר וגם מתנה כדי שיהיה לו אחריות כמכר, ולא יהיה בה דינא דבר מצרא כמתנה.

לוה מהאשה וגירשה (או מהעבד ושחררו) וכתב שטר ושעבד נכסיו, אינו חייב להם כלום, דכוונתו לגלויי זוזי, דלא ניחא ליה להיות "עבד לוח לאיש מלוה", אבל בשטר מכר לא שייך סברא זו, ואפי' קיבל אחריות הרי עדיין לא טרפוה מהלוקח.

המוכר שדה לאשתו לרב נחמן קנתה, ואין אומרים שכוונת הבעל לגלויי זוזי - שרצה להוציא ממנה מעות שהטמינה ממונו, ולא התכוון למכור, וליכא גמירות דעת למכירה, ואם כתב לה שטר מכר פשיטא שקנתה דודאי אין כוונתו לגלויי זוזי, וגמר ואקני לה.

נ"א: ולענין אכילת הפירות בשדה שהבעל מכר לה, לרב ולרב הונא בר אבין הבעל אוכל פירות דלא גרע משדה שנפלה לה בירושה, ורק במתנה ס"ל לרב שאינו אוכל פירות דנותן בעין יפה הוא נותן. ולרבי אלעזר ורבי יוחנן בין במתנה בין במכר אין הבעל אוכל פירות, מפני שכוונתו לשם מתנה, וכתב לשון מכר כדי ליפות את כוחה. ולרבי אבא ורבי אבהו וכל גדולי הדור.

שיטת רבא שאם קנתה במעות טמונים שלא היו ידועים לבעל לא קנתה דלגלויי זוזי הוא דבעי, ואם קנתה במעות שאין טמונים קנתה והבעל אוכל פירות, דלא שייך כאן גלויי זוזי.

נ"ב: אין מקבלים פקדונות מנשים עבדים ותינוקות שמא גנבו מבעליהם ואדונייהם ובעה"ב שהקטנים גרים אצלו, ואסור לסייע ידי עוברי עבירה, ואם לא יקבלו מהם יחזירו למקום שגנבו, ואם קיבל מהאשה יחזיר לה שאין להחזיקה שגנבה, ואם מתה יחזיר לבעל שאף אם הם שלה הוא יורשה, ואם קיבל מהעבד יחזיר לו, ואם מת יחזיר לאדון דבסתמא כל מה שקנה עבד קנה רבו, ויה"ה אם נשתחרר העבד ואח"כ מת, דסתם עבדים גדולים הם, אבל באשה אם נתגרשה ואח"כ מתה יחזיר ליורשה, ואם קיבל מהקטן יעשה לו סגולה שהרי אינו יודע לשמור, וישמרם עד שיגדל, י"מ ספר תורה ללמוד בו והקין קיים, וי"א דקל שיאכל ממונו והקין קיים, אבל בעיסקא לא שמא יאבד הקין, ואם מת הקטן יחזיר ליורשיו, ואם אמרו בשעת מיתתו (אורחא דמילתא נקט, דבזמן אחר יכולים להחזיר בעצמם) של פלוני הם, יתנם למי שאמר, ואם לאו - שאינם נאמנים על הנפקד, יעשה פירוש לפירושם ויחזירם לבעליהם ולא למי שאמר, מפני שמתביישים לומר שהם של הבעלים וגבו מהם. אשתו של רב בר חנה אמרה בשעת מיתתה שהעגלים שאצלה שייכים למרתא ובני ביתו, ואמר לו רב שאם אשתו נאמנת עליו שלא גנבה ממנו כלום יחזיר להם, ואם לאו יטלם לעצמו, ואיכא דאמרי שאמר אי אמידא לך אותם אנשים שהיא אומרת שזה שלהם, אי נמי אם אשתך יש לה אוהבים שיתנו לה ממונו ע"מ שלא יהיה לך חלק בו יתנם להם, ואם לאו יטלם לעצמו.

אשה שנתגרשה יש לה חזקה כשאר כל אדם.

חזקה באב ובן על זה - אב ובן אין להם חזקה זה על זה, ואם חלקו - שנפרדו ואין הבן סמוך על שלחן

אביו ואינו מתעסק כלל בנכסי אביו, לרב יוסף אין להם חזקה דלא קפדי אהדדי, ולרבא יש להם חזקה, וכן הלכה, וכן מבואר בבבב"ת.

המתעסק בירושה ויצא שטר על שמו

ירושה שעדיין לא באה לידי חלוקה (תפוסת הבית) הרי היא של כל היורשים. הגמרא מבארת מה הדין כשאחד טוען שממון מסוים הוא שלו ואינו מהירושה, האם הוא נאמן.

אחד מהאחים שהתעסק בירושת כל האחים ויצאו שטרות קנין והלוואה על שמו, וטוען שהממון שלו מבית אבי אמו ואין אחיו מן האב יורשים עמו, לרב עליו להביא ראיה שזה שלו דבסתמא כיון שהוא מתעסק בנכסים נרשמו השטרות על שמו, ואינו יכול להוציא את הממון מחזקת האב, ולשמואל על האחים להביא ראיה שזה לא שלו כיון שבשטר כתוב שזה שלו, וצריכים לפסול את השטר. ובבב"תא מבואר כשיטת רב.

נ"ב: וכן אם האשה התעסקה בירושה ויצאו שטרות על שמה, עליה להביא ראיה שהם שלה, ואע"פ שכבוד הוא לה שסומכים עליה ב"ד, ובני אדם משבחים אותה על כך, מ"מ אינה נאמנת, דאדרבה יש לחוש שיש לה הוראת התר כיון שטורחת עבור היתומים.

בביאור שיטת רב

רב חסדא אומר שדווקא אם אין חלוקים בשום דבר בעולם אפי' בעינתם עליו להביא ראיה דאז אין במה לתלות שהגיע לו ממון אחר, אבל אם חלוקים בעינתם על האחים להביא ראיה, שהרי יתכן שקימץ מעיסתו שהיה עצרן ביותר וזמה נתעשר.

נחלקו רבה ורב ששת איזה צריך להביא, לרבה צריך להביא עדים, ולרב ששת צריך לקיים את השטר וכיון שקיימוהו ודאי חקרו כראוי, והשטר הרי רשום על שמו. ולהלכה צריך עדים.

ולשמואל רב מודה היכא שאותו אח מת, שדווקא אביהם יכול למצוא ראיה שזה שלו, אבל היתומים אינם יודעים היכן יש ראיה.

ור"פ מקשה על שמואל שהרי אין טוענים לבן מה שאביו לא היה יכול לטעון, ומה שמצינו שחזקה ליורשים הוי חזקה אע"פ שאינם טוענים שאביהם קנאה, התם הרי אביהם היה יכול לטעון לקוח הוא בדי. וכמו שמצינו שרבא הוציא מיתומים זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא, אף שהמערער לא הביא ראיה שהשאלים לאביהם, מחמת שהם דברים העשויים להשאיל ולהשכיר, דאינו נאמן לטעון בהם לקוחים הם בדי.

הלכה - לר"ח הלכה כשמואל, שכשהגמ' מסיימת ב"קשיא" לא בטלו דברי האומר, אבל כשהגמ' מסיימת תיובתא דפלוני תיובתא בטלו דברי האומר, ולרשב"ם אין הבדל בין קשיא לתיובתא דבטלו דברי האומר, ותיובתא היינו ממשנה או בבב"תא, וקשיא היינו מדברי אמוראים, ואין הלכה כשמואל.

קנין חזקה

לאחר שביארה הגמרא לעיל (כ"ח. - נ"ב:) דיני חזקת ג' שנים כשיש ויכוח על הבעלות בקרקע בין המרא קמא לבין מי שמוחק בקרקע, עוברת הגמרא לבאר איך קונים קרקע ע"י חזקה (ונתבאר בקידושין כ"ו שלומדים קנין חזקה מדכתיב "יורשתם אותה וישבתם בה" במה ירשתם בישיבה), וחזקה זו אין היא ראייה על הבעלות כמו בחזקת ג' שנים, אלא היא הוראת בעלות, והיא מועילה בין בקנין מאדם אחר, בין במחזיק בנכסי הגר שמת ואין לו יורשים. ולהלן יבוארו הרבה מפרטי דיני קנין חזקה.

כל מה שנתבאר לעיל בדיני חזקת ג' שנים איירי בחזקה שיש טענה כנגדה, אבל כשאין טענה כנגד החזקה נעל או גדר או פריץ בפני עדים הרי זו חזקה מיד ואינו יכול לחזור בו, וקונה במתנה או נכסי הגר או חלוקת ירושה.

הקובע מנעול בדלת לנעול בו הוי חזקה. המוסר מפתח לחבירו למכור או להשכיר קנה, והסוגר את הדלת ונועל במפתח לא הוי חזקה, דאינו אלא עושה מצוה לשמור בית חבירו, ומבריה ארי הוא.

מתי צריך לומר לך חזק וקני - אם מחזיק בפני המוכר אין המוכר צריך לומר לו לך חזק וקני ואם נתרצה המוכר בכך וכן מעות והחזיק בפניו קנה, דניחא ליה בהאי חזקה ולכך שתק, והלוקח חייב לתת לו דמי מקחו, ושלא בפני המוכר כגון שהוא בעיר אחרת, או באותה העיר ומחזיק שלא מדעתו, צריך לומר לך חזק וקני, ובמקום שרגילים לכתוב שטר אפי' נתן מעות אינו קונה עד שיכתוב שטר, אא"כ פירש שיקנה בכסף. ורב הסתפק במתנה אולי אף שלא בפניו אצ"ל לך חזק וקני, דבעין יפה הוא נותן שמחמת חיבה נתן לו וניחא ליה שילך ויחזיק והוי כאילו אמר לו שיחזיק, ולשמואל אם במכר שנותן לו מעות עכשיו או אח"כ צריך לומר כ"ש במתנה שמפסיד ממון ויש לומר שעד שהחזיק כבר חזר בו, וס"ל דלא אמרינן שנותן בעין יפה אלא לאחר שהחזיק ונתקיימה המתנה.

נ"ג: שיעור החזקה - המוסיף על הגדר והשלימה לעשרה, אם כבר קודם לא היו יכולים לעבור דרכה שהיתה בנויה בשיפוע או על מקום מדרון לא הוי חזקה דהוי בנין בלא צורך, ואם היו נכנסים בה ברווח ועכשיו נכנסים בדוחק, אף שהוסיף רק כל שהוא הוי חזקה, ודין זה הוא גם כשהשלימה לפחות מ", ואורחא דמילתא נקט. ויה"ה ננעל אם סתם פירצה כל שהוא שהיו נכנסים ברווח ועכשיו נכנסים בדוחק הוי חזקה.

וכן בפירצה אם כבר לפני שהוסיף על הפירצה היו יכולים להכנס לא הוי חזקה, ואם היו נכנסים בדוחק ועכשיו כשהוסיף כל שהוא נכנסים ברווח, הוי חזקה.

הסותם נקב בנכסי הגר או בקונה מחבירו ע"י צרור ועצר את המים שלא ישטפו את השדה מלהכנס לשדה, או שפותח נקב ע"י נטילת צרור ויצאו המים מהשדה, לא הוי חזקה, דאינו אלא מבריה ארי וכל ישראל נצטוו להציל ממון חבריהם מנזק, ואינו קונה אלא כשגדר או פרץ או תיקן תיקון הנצרך לגוף השדה, כגון משקה או זומר או זורע או קוצר, והסותם נקב שלא יצאו המים שבה הנצרכים להשקיית השדה, ודמי לחורש שמיפה את השדה, או שפתח פתח שיוכלו המים מהנהר להכנס לשדה הוי חזקה.

חזקה בשתי שדות סמוכות

שתי שדות שיש מיצר ביניהם אם החזיק באחת כדי לקנותה קנה, ואם התכוון לקנות גם את השניה לא קנה אלא אותה מפני שהמיצר מפסיק, ולולא המיצר היה קונה את הכל אף בלא כוונה אלא בסתמא, ואם התכוון רק לשניה לא קנה כלום דאין אדם קונה שלא מדעתו.

נ"ג: והגמ' מסתפקת אם כוונתו לקנות את שתיהם עם המיצר, או שהחזיק במיצר וכוונתו לקנות את שתיהם, האם קונה כיון שהמיצר הוא אחד עם הקרקע, או שכל שדה נחשבת בפני עצמה שהמיצר מופלג מן השדה גבוה או נמוך, ולא קנה אפי' את המיצר. ואף אם החזיק בשדה לא קנה את המיצר, י"ל שאם החזיק במיצר קנה את השדה, כיון שהוא משועבד

לשדה לשומרו, כמו שקונה 'י בהמות באפסר אחד כיון שהאפסר משמרו את הבהמות, או דילמא לא קני, ולא דמי לאפסר כיון שאין איגודו בידו.

ודווקא בנכסי הגר, אבל במכר יכול לקנות 'י שדות נפרדות ע"י שמחזיק באחת, דסדנא דארעא חד הוא, ודווקא כשנתן למוכר דמי כולם, ואל"כ לא קנה אלא כנגד מעותיו.

שתי בתים זה לפנים מזה יכול לקנות כל בית ע"י חזקה בו, ואם החזיק בפנימי יכול לקנות גם את החיצון אם לכך נתכוון כיון שיש לפנימי דריסת רגל בחיצון לצאת משם, אבל לא יכול לקנות ע"י הפנימי רק את החיצון, ואם החזיק בחיצון לא יכול לקנות גם את הפנימי כיון שאינו משועבד לחיצון.

הבונה פלטרין גדולים בנכסי גר שמת לא קנה, דליבני בעלמא הוא דמפיך דתחילת הבנין אינו עיקר אלא גמרו, ומעיקרא עיילי בה ברווח והשתא עיילי בה ברווח, ואם בא אחר והעמיד שם דלתות השני קנה, ד"נעל" היינו העמדת דלתות, אבל בנה לא קנתי.

המוצא פלטרין בנכסי הגר ואין לו מה להוסיף ולגמור את הבנין, וסד בהם סיוד אחד, או כיוור אחד, אמה על אמה כנגד הפתח ששם רואים יותר לנוי, קנה, אבל במקום אחר צריך יותר מטפח.

המציע מצעות בנכסי הגר ושכב שם על הקרקע קנה, ואע"פ שלא תיקן את הקרקע אלא השתמש בה, והמקור של חזקה הוא מ"ושבו בעריכם אשר תפשתם" או מדכתיב "וירשתם אותה וישבתם", ושכיבה בכלל ישיבה. וכמו שמצינו שקונים עבד כנעני ע"י שהעבד משמש את רבו הנעיל את מנעלו או התיר מנעלו, או שהולך כליו אחריו לבית המרחץ, או שהפשיטו או הרחיצו או סכו או גרדו או הלבישו או הגביהו להעלותו למיטתו, ושימש לרבו שנסמך עליו, וכן כשנסמך ונשען בשכיבתו על הקרקע קנאה. ואם הגביה העבד את האדון לת"ק לא קנה שאין הגביה קונה בבני אדם שאין דרך להגביהם, אלא במטלטלין, ולר"ש קנה, שהגביה קונה בכל מקום אפי' ברשות מוכר, משא"כ במשיכה ומסירה, וגם קונה ברה"ר ובסימטא.

נ"ד. הזורע לפת בנקעים של קרקע הגר ולא כיסה עפר או דבר אחר, לא הוי חזקה, דהזריעה אינה משביחה את הקרקע, (משא"כ רפך ביה פורתא שהוא מעשה בגוף הקרקע שיש בו שבח), והשבח אח"כ הוא בלי מעשה, ואכילת הפירות אינה חזקה כיון שאין בזה תיקון לקרקע, וגם לא נהנה גופו מן הקרקע (כמו במציע מצעות בנכסי הגר).

הקוצץ ענפים מדקל של קרקע הגר אם בא להשביח את הדקל והיינו שקצץ משני הצדדים, קנה, ואע"פ שיתכן שהתכוון להאכיל בהמותיו, מ"מ מסתמא להחזיק נתכוון. ואם קצץ כדי להאכיל לבהמותיו לא קנה ואינו יכול לטעון שנתכוון להשביח את הדקל. ואע"פ שממילא יש תועלת לדקל הוי כמחזיק שלא מדעת, ואף אם מתכוון לקנות הוי כהולך בשוק ומתכוון לחזקה, דבעינן שיתכוון בתיקון עצמו לשם חזקה, ואם קצץ מצד אחד שמקלקל את האילן לא קנה.

המונקה את הקרקע מקיסמים ועשבים רעים, אם כוונתו ליפות את הקרקע קנה, והיינו באופן שלקח את הגדולים והקטנים, שאז אפשר לתלות שכונתו לקרקע, אבל אם כוונתו לקיסמים, והיינו באופן שלקח רק את הגדולים הראויים לשריפה, לא קנה, דלקיטת פירות לא קונה את הקרקע כיון שאין כוונתו לתקן את הקרקע.

המוציא את התקלות מהקרקע שמסיר את המכשולות ומשווה פני הקרקע, אם כוונתו ליפות את

הקרקע שתהיה חלקה ולא תישבר המחרישה קנה, והיינו באופן שלוקח מהתל וזורק לגומא, אבל אם כוונתו לעשות בי דרי גורן, והיינו שהשווה את סביבות התל לתל שלא יהיה התל זקוף כ"כ, ואת סביבות הגומא לגומא, ונמצאת הקרקע מחולקת למקומות מקומות, לא קנה, דכיון שאחרי הגורן ירצה לזרוע שם ולא וכל הוי קלקול, וכל בכל תיקון ססופו לסתור מעיקרא לאו מתקן הוא, אמנם כתב הרשב"ם שאם רצה לעשות שם גורן קבוע נראה שאין לך חזקה גדולה מזו, אבל שיטת ר"י דאורלייני"ש שאין דרך לדעת אם כוונתו לקבוע, ופירש בסוגיא דבי דרי היינו מקום להעמדת בהמות.

וכל החזקות הללו הם בין בנכסי הגר בין באחים שחלקו בין במתנה בין במכר.

הפותח פתח לכניסת מים אם כוונתו להשביח את הקרקע ע"י השקית השדה, והיינו שפתח רק בצד אחד שיתעכבו המים ויהיו הדגים ניצודים מאליהם, קנה, ואם כוונתו לצוד דגים, והיינו שפתח משני צדדים, אחד להכניס ואחד להוציא, לא קנה.

האוכל פירות דקל רק מצד אחד שלו, ובא אחר ורפך תחתיו פורתא, השני קנה, מפני שהראשון לא אחזיק כדמחזקי אינשי.

המציייר בכותל בית של גר שמת, צורת חיה או עוף, קנה, וא"צ שיהיה אמה על אמה וכנגד הפתח.

האם קונים את כל השדה ע"י חזקה במקום אחד - שדה שמיצריה מסומנים בד' רוחותיה והכישי בה מכוש אחד והשדה עומדת לחרישה, לרב קנה את כולה בין במכר בין בנכסי הגר, ולשמואל לא קנה אלא מקום מכושו בלבד, ודווקא בנכסי הגר, אבל במכר יכול לקנות 'י שדות בי' מדינות ע"י חזקה באחת, והלכה כרב. ושדה שאין מיצריה מסומנים לרב קונה כשיעור חרישת צמד שוורים שורה אחת וחזרה עוד שורה, וכתב הרשב"ם ששורה היינו מקצה לקצה, וכיון שקנה שתי שורות קונה את כל השדה.

נ"ד: קנין ישראל מנכרי - נכרי המוכר קרקע לישראל ונתן הישראל מעות ועדיין לא החזיק, לשיטת שמואל הקרקע יצאה מרשות הנכרי ע"י המעות, לרשב"ם הטעם משום דעכו"ם כל קניינו בכסף, והישראל לא קונה עד שמוגיע השטר לידו, דאפי' מישראל אינו קונה בלא שטר, במקום שרגילים לכתוב שטר, וכ"ש עכו"ם דסתם עכו"ם אנסים הם ואין בדעתו לקנות בלי שטר, וכל המחזיק בקרקע זו זכה.

הרשב"ם מביא ש"א שצריך להחזיר מעות ללוקח ראשון, והרשב"ם סובר עצמו שא"צ לתת מעות, ואם יכול הלוקח לתבוע את המעות מהעכו"ם יתבע, אמנם השני נקרא רשע, דלא גרע מעני המהפך בחררה. ובלוקח מישראל אע"פ שלא קנה השני לא יצאה הקרקע מיד הראשון, ושניהם יכולים לחזור בהם, ואין אחר יכול להחזיק בה.

אביי שואל שדברי שמואל הללו סותרים את דעתו שדינא דמלכותא דינא, שהמחזיק על פי חוק המלך נהוג בעיר אין בו משום גזל, והרי המלך אמר שא"א לקנות בלי שטר, וא"כ איך יזכה בה השני, אלא יזכה בה הראשון על פי דינא דמלכותא כשיגיע השטר לידו. ורב יוסף אמר שכדברי שמואל הנ"ל פסק רב יהודה, שרוב שמועותיו משמואל רבו, וס"ל לרב יוסף שאין בזה דינא דמלכותא. וענה לו אביי ששם בעלי השדות לא היו משלמים טסקא, וחוק המלך שמשלם הטסקא מקבל את הקרקע, וא"כ הראשון לא יכול למכור, והשני שהחזיק ע"מ לתת טסקא למלך קנה, אבל קרקע שבכח הנכרי למוכרה, מוציאים אותה מהמחזיק ונותנים אותה לראשון כשיהיה שטר בידו.

שיטת ר"ח שאין הלכה כשמואל, שהרי יש סתירה בדבריו, ולרשב"ם הלכה כשמואל, כמו שפסקו כמה אמוראים.

רב נחמן סובר כשמואל שהקונה קרקע מעכו"ם בכסף הקרקע הפקר, (וכן שלח רב הונא בר אבין בשם רבותינו), וס"ל כרב שהמכיש מכוש אחד בקרקע קנה כולה.

נ"ה. דינא דמלכותא דינא מיסים וארנוניות ומנהגים שהנהיגו המלכים במלכותם הוי דינא, שבני המלכות מקבלים אותם עליהם מרצונם, תדע שהרי אנו עוברים על גשרים שנבנו מדקלים שהפקיע המלך.

אריסות של פרסיים היא מ' שנים, שאם החזיק העכו"ם מ' שנים בקרקע של ישראל, ואין לו שטר, וקנה ממנו ישראל אחר, הוי קנין גמור, אע"פ שאין לעכו"ם חזקה. אי נמי בארץ פרס במקום ג' שנים לחזקה צריך מ' שנים.

קנין קרקע ע"י תשלום המס - עשירים המשלמים את המס שעל הקרקע (-טסקא) במקום בעלי הקרקע, קנו את הקרקע, שכך דינא דמלכותא, ואין הבעלים הראשונים יכולים להחזיר להם מה ששילמו ולקחת את הקרקע, ואם שילמו מס המוטל על ראש הבעלים ולא על הקרקע (-כרגא), לרבה לא קנו את הקרקע דאין זה דינא דמלכותא, ולרב הונא בריה דרבי יהושע הכל משתעבד למס ואפי' מטלטלין, וא"כ קנו העשירים את הקרקע, ואין לטעון דא"כ נכסי המוריש נחשבים "ראוי" שאין הבכור נוטל בהם פי שניים, שהרי המלך יכול לגבותם, דשעבודו עדיף משאר שעבודים והוי כגבוי). דאיירי ששילם האב את המס של כל אותה השנה לפני מותו. ולענין הלכה אף שכותבי השטרות של רבא אמרו שהלכה כרב הונא בריה דרבי יהושע, לא אמרו כך אלא כדי לקיים המכירה שמכרו קרקעות מחמת מס המוטל על הבעלים ולא על הקרקע.

אדם הבטל ממלאכה ומלימוד ומדרך ארץ ואינו עוסק בישובו של עולם כלל צריך להשתתף עם בני העיר בתשלום המס, ואיירי שבאו לגבות ממנו ובני העיר אמרו להם שיפטרוהו כי אין לו, והיו צריכים השאר לשלם יותר, אמנם באנדיסקי שמעצמם פטרוהו מחמת ששכחוהו או שסברו שאין לו ממון פטור, אע"פ שהשאר שילמו יותר.

מה מחלק שדה לשתיים

הגמרא (לעיל נ"ג נ"ד) ביארה שהמחזיק בנכסי הגר לא קנה אלא את אותה שדה. ולהלן יבואר מה נחשב הפסק בשדה להחשיבה לב' שדות, ואגב זה יבואר מה נחשב הפסק לענין מצות פאה שצריך להניח ב' פאות, ולענין הדין בטומאה שלר"א הנכנס לשדה שיש בה טומאה הרי הוא טמא, ולענין הדין בשבת שלרבי יוסי המוציא ב' חצאי זיתים לב' רשויות מופרדות פטור, וכדלהלן.

המחזיק בנכסי הגר ויש בין השדות מיצר או חצב (-אילן או עשב, היורד ויונק כנגדו ולא מהצדדים), לא קנה את השדה השניה, שהרי אפי' בשדה אחת יש מ"ד שלא קנה אלא מקום מכושו, ובשתי שדות לכו"ע לא קנה, דבעינן שיחזיק בכל השדות.

נ"ה: לענין פאה - נחל, שלולית מקום קיבוץ מי גשמים, וי"א אמת המים, דרך הרבים ט"ז אמה או היחיד ד' אמות שביל הרבים שהולכים שם רבים ברגליהם ולא עגלות וסוסים או היחיד שהילוכם קבוע בין בימות החמה בין בימות הגשמים שלא זורעים שם, (ולא זו אף זו קתני), מפסיקים לפאה והיינו שצריך להניח פאה בשתי המקומות. המיצר והחצב, לרב אסי אין מפסיקים, ולרבין מפסיקים.

לענין טומאה - הנכנס בימות הגשמים לבקעה שדינה כרה"י כיון שבימות הגשמים אין מהלכים שם, ובאחת משדותיה יש טומאה, ואינו יודע אם נכנס לשדה זו, לחכמים טמא, ולר"א טהור, דספק ביאה

טהור, ורק ספק מגע טמא, ואם יש מיצר או חצב בין השדות אליבא דר"א, לרב אסי אין מפסיקים, ולרבין מפסיקים.

ביאור מחלוקת ר"א וחכמים בספק ביאה - לרשב"ם חכמים מטמאים כיון שזה נחשב ספק אחד אם הלך עד הקבר והאהיל או לא, ולר"א יש ב' ספיקות, א' אם נכנס, ב' גם אם נכנס יש ספק אם הגיע למקום הטומאה. ולרש"י בע"ז ע. איירי בשדה מלאה טומאה שיש רק ספק אחד, וטעמא דר"א דס"ל דספק **ביאה** טהור, דספק טומאה ילפינן מסוטה, ושם יש ודאי סתירה, וטעמא דחכמים משום שיש רק ספק אחד. ולר"ת רבנן מטמאים אפי' בכמה ספיקות (ולומדים זאת מסוטה, ואף ששם זה רק ספק אחד, מ"מ גם בזה היה צריך להיות טהור), ולר"א אינו טמא אלא בספק אחד, דאין לך בו אלא חידושו.

לענין שבת - המוציא חצי גרוגרת לרה"ר והניחה, וחזר והוציא חצי גרוגרת, לת"ק בהעלם אחד חייב אפי' בשתי רשויות, בשתי העלמות פטור דאם נודע לו בינתים שהוא שבת ידיעה מחלקת, ולרבי יוסי אף בהעלם אחד אם הוציא לשתי רשויות פטור, ושיטת ר"ח שאם הוציא לשני רה"ר חייב, כמו שמצינו שהכותב אות אחת בציפורי ואות אחת בטבריה חייב, ורבי יוסי איירי שהוציא מִשְׁתֵּי רְשׁוּיֹת, ולר"י נראה ששאני כתיבה שנגמרה המלאכה בכתיבת ב' אותיות, אבל בהוצאה לא חשיב הוצאה עד שיקרבו.

נ"ו. איזה הפסק יש בין שתי הרשויות - לרבה צריך רשות היחיד ביניהם, אבל כרמלית כגון בקעה לא, דמדאורייתא בטלה להכא ולהכא. ולאביי אפי' כרמלית אבל פיסלא חתיכת עץ או עמוד לא, (לרשב"ם איירי בגבוהה י' או פחות ואין ברוחבה ד', והיא מקום פטור, ומותר אף מדרבנן לטלטל משום לרה"ר או רה"י או מהם לשם), ולרבא אפי' פיסלא מפסיק דלא גרע ממיצר וחצבא, דס"ל שרשות שבת כרשות גיטין שכמו שאם הקנה לה חצירו כדי שתתגרש, ונפל הגט על הפיסלא, אינה מגורשת, מפני שלא השאיל לה אלא מקום אחד ולא שתי מקומות, ה"ה לענין שבת הפיסלא מחלקת בין הרשויות, ולשיטתו אף מיצר וחצב מפסיקים, אבל לרבי יוחנן אין מיצר וחצב מפסיקים.

אם אין מיצר וחצב, ושתי השדות נקראים שדה בלשון יחיד (בי גרגותא דפלניא -שדה שפלוגי משקה מבורו) דינם כשדה אחת, ואם נקראים שדות אינם כשדה אחת. לרשב"ם איירי לענין לקנות כולה ע"י מכוש אחד, וריו"ח כאן נתן שיעור אחר מרב ושמואל לעיל נ"ד.

גבולות הארץ

יהושע תיחם את הארץ ע"י חצב.

לא מנה יהושע אלא עיירות העומדות על הגבולין, משום שבא להראות את תחומי הארץ.

כל מקום שהראה הקב"ה למשה דכתיב "ויראהו ד' את כל הארץ את הגלעד עד דן" חייב במעשר, דזה מקום ז' עממין, אבל מקום קיני וקיניזי וקדמוני שניתנו לאברהם בברית בין הבתרים פטורים, לעת"ל, אי נמי אם כבשו מהם ישראל אחרי מות יהושע, דכתיב "זאת הארץ" למעוטי הני שנתוספו לאברהם על השבועה, וארץ רפאים לא נתמעטה, דהיינו חייו. לר"מ היינו נפתואה ערבאה ושלמאה, ולר"י הר שעיר עמון ומואב, ולר"ש ערדיסקיס אסיא ואספמאי.

עדים זוממין על חזקה

להשלמת סוגית חזקת ג' שנים שנתבארה לעיל, מבארת הגמרא מה הדין בעדים שהעידו על חזקת ג' שנים והוזמו, כמה צריכים לשלם. עוד יבואר בגמרא אין מצרפים עדים כשכל אחד מעיד על שנה אחרת מהחזקה, או כשכל אחד מקיים חתימה אחרת.

עדים שהעידו שאחד החזיק ג' שנים, ונמצאו זוממים שבאו עדים אחרים ואמרו בזמן החזקה עמנו הייתם במקום פלוני, משלמים הכל דמי הקרקע שזממו להפסידו, חוץ מהקרקע עצמה שיטול מהמחזיק.

נ"ז: ואם על כל שנה העידה כת אחרת לתנא דמתנני' הוי חזקה, ואם הוזמו כל כת משלמת שלישי, ואין נעשים זוממים עד שיזומו כולם, ולר"ע לא הוי חזקה, דכתיב "על פי שניים עדים יקום דבר" ולא חצי דבר, ואין כאן ב' עדים המעידים על חזקה שלימה, ולרבנן ממעטים עדות של שניים על שיערה אחת בגבה ולא בדקו יותר, ושניים אחרים מעידים על שיערה אחת בכריסה ששם הם בדקו, ולולא קרא היה כשר שהרי אין מכחישים זה את זה, וראו את ב' השערות בשעה אחת (דא"כ שמא הראשונה נשרה ואינם אלא שומא), אבל בחזקה בהכרח כל אחד מעיד על יום אחר, ואם יש עד אחד על כל שיערה הוי חצי עדות ולא חצי דבר, דאין כאן אלא עד אחד לכל שיערה, ועד אחד אינו נאמן לעשותה בת עונשין.

ואם עד אחד אומר שהחזיק בשדה ע"י חיטים והשני אומר שהחזיק ע"י שעורים לרב יהודה הוי חזקה, והקשה רב נחמן דאטו עד אחד על שנה ראשונה שלישית וחמישית, והשני על שנה שניה רביעית ושישית, הוי חזקה. הרשב"ם מבאר שהבין ר"נ שחטים ושעורים זה לא באותה שנה אלא שנה אחרי שנה כמו המנהג לזרוע שנה חטים ושנה שעורים, דאף לרבי יהושע בן קרחה ששתי כיתי עדים בזה אחר זה מצטרפים, וטעמו משום דתרווייהו אמנא קמסהדי, הכא חזקה בדילוג אינה כלום.

וענה לו רב יהודה דשם כל אחד מעיד על שנים אחרות, אבל כאן מעידים על אותם שנים, דבין חטים לשעורים לא דייקי אינשי, ואע"ג דדייקי בין מנה שחור לבין, שם צריכים לדעת איזה מנה חייב לשלם, אבל כאן בין בחטים בין בשעורים הוי חזקה.

נ"ז. ואם העידו ג' אחים כל אחד על שנה אחרת ועד אחד העיד על ג' השנים, הרי אלו ג' עדויות והוי חזקה דאין כאן ב' עדים קרובים בעדות אחת, ולהזמה הוו כעדות אחת, שאם הוזמו משלשים ביניהם, ואין נעשים זוממים עד שיזומו כולם.

ואמנם שטר שמת אחד העדים החתומים בו שאינו יכול לקיים חתימת עצמו אלא צריך שניים שיקיימו את החתימה של המת, והחי יקיים את חתימתו, אינו יכול להצטרף עם אחר להעיד על חתימת חבירו, דא"כ ג' רבעי הממון יצאו על פיו, וכן אין אח של העד החי יכול להצטרף עם עד אחר להעיד על החתימה, משום שנמצא שג' רבעי הממון יצאו על פי שני אחים, ושאני מעדות על חזקה שרק חצי מהממון יצא על פי האחים, והתורה פסלה קרובים משום דחשיבי כאיש אחד, וכיון שעד אחד מצטרף עמהם לא יצא על פי האחים אלא חצי הממון.

חזקת תשמישין

לעיל נתבאר שהמחזיק ג' שנים בקרקע בטענה שקנה או קיבל אותה, הרי הקרקע נשארת בחזקתו. ולהלן יבואר מה הדין לגבי תשמישים מסוימים שאדם לא יכול לעשותם בלי רשות הבעלים, והוא טוען שהבעלים נתן לו רשות, מתי הוי חזקה (י"א אחרי ג' שנים וי"א מיז), משום שזה דבר שודאי אם בעה"ב היה מקפיד עליו הוא היה מוחה וא"כ ודאי ברשותו עשה, ומתי לא הוי חזקה משום שיתכן שעד עכשיו לא ראה צורך למחות והדבר לא נעשה ברשותו.

אלו דברים הוו חזקה מפני שהם תשמישים קבועים שאדם מקפיד עליהם שלא יעשום בלי רשותו. עשית

מחיצה עשרה לבהמתו או לתנור או לכיריים או לריחים הוי חזקה על המקום שתוך המחיצות, הכנסת תרנגולים לתוך הבית, עשית מקום עמוק ג' או מחיצה גבוה ג' לזבל כדי שלא יתפזר. ובאלו אם החזיק בתשמיש זה ג' שנים ולא מוחה, יכול לטעון שנתן לו תשמיש זה או מכרו לו, דודאי על פיו עשה וברשותו.

אלו דברים אינם חזקה - שהם דברים המיטלטלים ואינם קבועים, ואין בעל החצר מקפיד עד ד' וה' שנים, ויכול לטעון שעד עכשיו לא הקפיד ומעכשיו הוא מקפיד. העמדת בהמה בחצר, העמדת תנור ריחים וכיריים, גידול תרנגולים, נתינת זבל בחצר.

באיזה מקום איירי שאין מקפידים על העמדה אלא על מחיצה, דבסתמא מקפידים אף על העמדה, ומדלא מיחו הוי חזקה-

עולא רצה לבאר שרק דבר שקונה בנכסי הגר וקונה בנכסי חבירו אם אמר לו לך חזק וקני. הוי חזקה, אבל דבר שאינו קונה בנכסי הגר שלא עשה שום תיקון בגוף הקרקע, לא הוי חזקה, אמנם הכנסת תרנגולים לבית אף דהוי חזקה אינה קונה בנכסי הגר, ואף אם נעל בפניהם אינו אלא מבריח ארי.

והגמ' דוחה שעשית ניר קונה בנכסי הגר, אך לא הוי חזקה כיון שאינו מפסיד שהרי הבעלים יזרע ויאכל פירות. ואכילת פירות הוי חזקה אם יש עדות שקנה הקרקע מהבעלים, ואינה קונה בנכסי הגר דאין זה נעל וגדר.

נ"ז: רב נחמן רצה לבאר דאיירי בחצר השותפין שאינם מקפידים זה על זה על העמדה ואינן מוחים כל זמן שזה לא מפריע להם, אבל על מחיצה קפדי. והגמ' שואלת שגם שותפין מקפידים על העמדה, שהרי שנינו שאם שותפין נדרו הנאה זה מזה הם אסורים להכנס לחצר, ואי נימא שאינו מקפיד הרי השדה כהפקר לענין עמידה ולא נחשב שנהנה מהשותף. ורב פפא מבאר שיש כאלו שמקפידים ויש כאלו שלא מקפידים, וממילא בממון הולכים לקולא שמותר לשותף לעשות העמדה, (ולא הוי גזלן כשואל שלא מדעת), ולא הוי חזקה כיון שיכול לטעון ששתק משום שהוא מאלו שלא מקפידים, וכל היכא שיש טענה למערער למה לא מיחה לא הוי חזקה, ובאיסורא בנדריים לחומרא דספק דאורייתא לחומרא. ולרבינא באמת שותפין לא מקפידים, והאיסור במודר הנאה הוא רק לפי ר"א הסובר שאף ויתור אסור במודר הנאה, כגון תוספת שרגיל החנוני להוסיף לכל הלוקחים, דרבנן שרו כיון שבשביל המקח הוא מוסיף, ור"א אוסר.

רב נחמן מבאר **דאיירי ברחבה של אחורי הבתים** שאין מקפידים על העמדה אלא רק על מחיצה, אבל לפני הבתים שצריך מקום פנוי מקפידים אף בהעמדה.

שותפים יכולים לעכב זה על זה בכל התשמישים הקבועים בחצר, אם שאר השותפים לא רוצים לעשות כך, חוץ מכביסה שיכול לעשות בלי הסכמת השותפים, שאין דרכן של בנות ישראל להתבזות על הכביסה בנהר, משום צניעות.

ההולך בדרך שיש בה נשים העומדות על הכביסה, אי איכא דרכא אחרינא רשע הוא אע"פ שעוצם עיניו, שהיה עליו ללכת בדרך אחרת, ואי ליכא דרכא אחרינא אנוס הוא אף אם מסתכל דרך הליכתו, דאנוס רחמנא פטריה, ואמנם צריך לאנוס את עצמו שלא להסתכל להטות עיניו לצד אחר, ואז הוא חסידי.

הנהגת תלמיד חכם

חלוקת ת"ח אין בשרו נראה תחתיו שהוא ארוך עד כף הרגל.

טלית ת"ח שמכסה בה שאר הבגדים, אין החלוק נראה מתחתיה טפח וכ"ש שאם אינו נראה כלל איכא צניעות טפי.

שלחן ת"ח שני שלישי של רוחב השלחן מכוסים מפה לקנח פיהם ולתת שם פת, ושלישי מגולה ושם נותנים קערות וירק שלא ילכלכו המפה ויתבזו האוכלים. וי"א שהמקום המגולה הוא באמצע. ושלחן עם הארץ דומה למדורה וקדרות מקיפות אותה. ולענין **מקום הטבעת** שתולים אותו בה לל"ק אם יש תינוק ישים מבחוץ שלא ישחק התינוק בטבעת ויגענע את השלחן, ואם אין תינוק ישים מבפנים במקום הסמוך לו, כדי שלא יכשל בה השמש. ולאב"א איירי כשאין תינוק, וכשיש שמש יעשנה בפנים, וכשאין שמש יעשנה בחוץ שלא יזוקו בה האוכלים. ולל"ב איירי כשיש שמש, וביום יעשנה בחוץ כדי שלא יהיה המקום צר לאוכלים, ובליילה שאין השמש יכול להזהר יעשנה בפנים.

נ"ת. **מיטת** ת"ח אין תחתיה אלא סנדלים בימות החמה ומנועלים בימות הגשמים, דאוכלים שתחת המיטה רוח רעה שורה עליהם אפי' מחופים בכלי ברזל, ושל עם הארץ דומה לאוצר בלוס -מעורב, שמניחים תחתיה כל דבר אוכלים וכלים.

רבי בנאה היה מציין מערות קבורה, ולפי שהיה אדם גדול וחשוב הותר לו להכנס בקברי צדיקים, אבל לאחר לא, והיה נכנס ומודד ומציין למעלה היכן יש טומאה ומציין בסיד, וכשהגיע למערת אברהם אמר לו אליעזר (שהוא אחד מז' צדיקים שלא מתו) שאברהם שוכב בין זרועותיה של שרה והיא מעיינת בראשו, ואמר אברהם שרבי בנאה יכול להכנס, כיון שידוע שאין יצר בעוה"ב, ונכנס רבי בנאה ועיין ויצא. וכשהגיע למערת אדם הראשון יצאה בת קול ואמרה שדי שנסתכל בדמות דיוקנו יעקב, ולא יסתכל בדיוקני עצמה שאדם הראשון נברא בצלם אלוקים, וא"צ למדוד את המערה כי גודלה כמו המערה השניה (החיצונה ששם היו ג' אבות ואמהות, וי"א שהשניה היתה תחתיה) ואמר רבי בנאה ששני עקביו של אדם הראשון דומים לשני גלגלי חמה, והא דכתיב "ואל עפר תשוב" היינו שעה אחת לפני תחית המתים.

הכל בפני שרה כקוף בפני אדם, וכן שרה בפני חוה, וחוה בפני אדם, ואדם בפני שכינה. שופריה דרב כהנא מעין שופריה דרב, ודרב מעין דרבי אבהו, ודרבי אבהו מעין דיעקב אבינו, ודיעקב אבינו מעין דאדם הראשון.

ההוא אמגושא שהיה חטיט שכבי הפשטי המתים מבגדיהם, וכשהגיע למערת רב טובי בר מתנה תפשו בזקנו, ושחררו לבקשת אביי שהיה אוהבו, ולשנה אחרת לא שחררו עד שגזר אביי את זקנו.

חכמתו של רבי בנאה - בירר מהי כוונת האב שצויה לתת לבניו חבית עפר (-קרקע) חבית עצמות (-בהמות) וחבית מוכין (-בגדים), והאב עשה כך כדי שלא ידעו שהוא עשיר. בירר מיהו הבן שנולד מאביו ולא מזונות, שרק הוא לא הלך לחבוט על קבר אביו שהמזורים הם עזי פנים, ויפה דן דלא שייך הכא אלא שודא דדייני, והלשינו עליו ואסרוהו, וכשהסביר לבית המלך מה הכונה עבדא חד וכו' (שאמרה אשתו), וראו חכמתו, והושיבוהו בשער העיר, ואמרו להם לכתוב שכל דיין שהוציאו ממנו ממון בדין לאו שמיה דיין ופסול לדון, דגולן פסול לדין שמוא יקבל שוחד, (במקום לכתוב כל שתבעוהו לדין, שהרי כל אחד יכול לתובעו). ולכתוב שהדם הוא ראש לכל המחלות שלא הקיז דם, והיין ראש לכל הרפואות אם ישתה יין כמו שצריך, (במקום לכתוב שהם הגורמים לחיים ומות, שהרי שייך למות בנפילה, ולא בכל מקרה יין מציל ממות).

נ"ח: אנפק אנבג ואנטל הם מידה אחת, ונ"מ למקח וממכר, ואנטל היינו רביעית של תורה ביצה ומחצה, לד' כוסות (כנגד ד' לשונות של תורה והוצאתי וכו', וכן לניזר ועוד דברים שיעורם רביעית).

המשך דיני חזקת תשמישין

מרזב (-צינור קטן שנותנים בסוף המזחילה כדי להרחיק את קילוח המים מהכותל) אין לו חזקה, לפי שרגילים להופכו לכל צד שירצו, ובגלל שאין לו קביעות לא מחה בעל החצר. ואיתא במתני' שיש למקומו חזקה. שמואל מבאר שאין חזקה באיזה רוח ישים אותו, ויכול בעל החצר להעבירו לצד השני, דאינו קבוע דווקא בצד זה, אבל באחד משני הרוחות יכול לשים אותו ואין יכול בעל החצר לעוקרו לגמרי, דבאחד הצדדים הוא קביעות כיון שסתם בית א"א בלא מרזב והיה על בעל החצר למחות. ולרבי חנינא אין חזקה לענין שיכול בעה"ב לקצרו אך לא לסלקו אפי' לצד אחר. ולרבי ירמיה בר אבא יכול בעה"ב לבנות תחתיו שלא נתן לו בעה"ב את הקרקע שתחתיו, אך אינו יכול לסלקו ולהגביה בניינו במקום שהיה המרזב.

מזחילה - אם בעל הגג הניח מזחילה לאורך הגג יש לו חזקה דמילתא דקביעות היא ומדשתיק ודאי נתרצה בדמים, ולרבי ירמיה בר אבא הנ"ל איירי במזחילה של אבנים, שאומר בעל המזחילה שאינו רוצה שתתקלקל המזחילה מקול הפטיש וכו', (אבל במרזב לא חשיב כל כך, אי נמי סתם מרזב הוא של עץ). אבל בסתמא מה איכפת לו שיבנה תחתיו.

נ"ט. **צינור** של שופכין, לשמואל ורבי אושעיא בעל החצר יכול לעכב על בעל הגג שלא יסתום את הצינור, משום שהחזיק במים של הגג להשקות בהמתויו, ודמי למקח וממכר ששעבדו זה תמורת זה ואין אחד מהם יכול לחזור בו, ולרבי חמא אביו של רבי אושעיא אינו יכול לעכב, ולרבי ביסא אביו של רבי חמא יכול לעכב, וקרו עלה "והחוט המשולש לא במהרה ינתק" שאחרי ג' דורות התורה מחזרת אחר אכסניא שלה.

סולם - הנותן סולם בחצר חבירו לעלות לגגו, אם הוא סולם המצרי והיינו שאין לו ד' שליבות אין לו חזקה דאין בעל החצר מקפיד, ולצורי סולם גדול יש לו חזקה.

חלון - העושה חלון בכותל ביתו להביט דרך שם ולשמור פרדסו וגינתו, והחלון פתוח לחצר חבירו, והחזיק בו ג' שנים, אם הוא חלון המצרי שהוא קטן וראשו של אדם יכול להכנס שם, בין למעלה מד"א בין למטה מד"א אין לו חזקה דאינו דבר קבוע, ואין השכן יכול למחות. ולר"י אם יש לו מלבן משקוף לחלון מכל הצדדים יש לו חזקה.

לרבי זירא אם החלון למטה מד' אמות מקרקע הבית יש לו חזקה, ויכול בעל החצר למחות, לרשב"ם איירי בחלון צורי, דכיון שהוא גדול ונמוך ויכולים להסתכל ממנו לחצר ודאי ברשותו עשה, ואם בא שכנו לבנות מול החלון צריך להרחיק ד' אמות, ולמעלה מד' אמות אין לו חזקה ואינו יכול למנוע מבעל החצר לבנות כנגד הכותל ואין בעל החצר יכול למחות. ולרבי אילעא אף למעלה מד"א יכול למחות, אך אין לו חזקה, ואף דס"ל דכופין על מידת סדום, מ"מ אומר לו שיתכן שישים ספסל מתחת החלון ויראה בחצירו.

חלון העשוי לאורה אפי' כל שהוא יש לו חזקה כיון שהוא דבר קבוע היה לבעל החצר למחות בתוך ג' שנים, ומדלא מיחה ודאי ברשותו עשה, ומתני' איירי בחלון העשוי לשמור גינות ופרדסים ולא לאורה.

נ"ט: זיז-

המכניס זיז (-כעין נסר או קורה הבולטים מהעליה לחוץ וראוים לתלית חפצים) לחצר חבירו, אם הזיז הוא פחות מטפח אין לו חזקה ויכול בעל החצר לבנות שם, דפחות מטפח לא חשיב, ואין בעל הגג יכול למחות בבעל החצר שלא שתמש בזיז, דכיון שיכול לסלקו לגמרי אין לו הפסד במה שמשתמש בו, אי נמי אין בעל הגג יכול למחות בבעל החצר שלא יקבע זיזים סמוך לכותלו, שהרי אין הזק ראייה. כיון שהוא עליון.

ובעל החצר לרב יהודה אינו יכול למחות שלא יכניס זיז בחצירו, דאף דהזק ראייה שמיה הזק מ"מ כיון שאינו ראוי לתשמיש אלא לתלות עליו, והוא יחזיר את פניו בשעה שתולה עליו, שאם לא יחזיר פניו יהיה נתפס עליו כנגב. ולרב הונא יכול למחות שמוא מתוך פחד ליפול מהגג

יסתכל לחצר וממילא יסתכל גם בלא פחד ולא יהיה נתפס כנגב, ואיכא הזק ראייה, ולא הוי זה נהנה וזה אינו חסר.

ואם הזיז הוא טפח יכול בעל החצר למחות, ויש לו חזקה ואין בעל החצר יכול לבנות בנין ולסתור את הזיז, דמדלא מיחה איכא למימר ברשותו הוציא.

ואם הזיז הוא טפח ואורכו ארבעה יכול לשים זיז ברוחב ארבעה דכיון שנתרצה באורך של מקום חשוב נתרצה ג"כ ברוחבו, דאין מקום חשוב בפחות מד' על ד'.

פתיחת חלונות לחצר - אין לפתוח חלונות לחצר משום הזק ראייה, ואפי' לחצר השותפין אסור, דעד עכשיו לא היה צריך להצטנע ממנו בבית אלא בחצר שהיה נזהר בחצר שלא יראהו מפתח ביתו, ועכשיו גם בבית צריך להזהר שלא יראהו מהחלון הגבוה, אי נמי עד עכשיו לא היה נזהר אלא כשהשני בחצר, ועכשיו צריך להזהר גם כשהוא בבית. ואם פתח ולא מחו וטוען שפתח ברשות בני החצר, לרבי ישמעאל ברבי יוסי יש לו חזקה דסבר דלאלתר הוי חזקה, ולרבי חייא אין לו חזקה עד ג' שנים, אמנם מודה רבי חייא שאם בנו מול החלון ושתק הוי חזקה מיז, שאין אדם שותק כשסותמים את אורו והוי הודאה שמתחילה החזיק שלא כדיון.

ס. מה אסור לעשות בחצר השותפין-

רבי דזורים - הקונה בית בחצר הסמוכה לא יפתחנו לחצר השותפין, מפני שמרבה את העוברים וליכא צניעות כדמעיקרא, אבל מותר לחלוק חדר לשניים, או לחלק גובה דירתו הקיימת ולעשות שם עליה, ולפותחם לביתו ולא לחצר השותפין שהרי יכול למלא את ביתו באנשים, אבל להוסיף על הבנין אסור מפני שמרבה את העוברים.

אסור לפתוח לחצר השותפין פתח כנגד פתח וחלון כנגד חלון אלא צריך להרחיק משהו, ואפי' יש לו חזקה, והטעם משום צניעות דכתיב "וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו", ואמר "מה טובו אהליך יעקב", שאין פתחיהם מכוונים זה לזה, ואמר ראויים אלו שתשרה עליהם שכינה, ומחנה ישראל כחצר השותפין, שלא היה רה"ר אלא במחנה לזיה.

אסור להגדיל את הפתח היוצא לחצר השותפין, לא מיבעיא אם היה ברוחב ארבע שאסור להגדילו לשמונה, שעיי"ז נוטל ח' אמות בחצר כנגד כל הפתח כמבואר לעיל י"א. אלא אפי' שתיים לא יעשהו ארבע, משום שיותר קשה להצטנע בפתח גדול. ואסור לחלק פתח אחד לשניים, לא מיבעיא אם היה ד' אמות שלא יחלקנו לשניים, מפני שעיי"ז יטול ח' אמות בחצר, אלא אפי' אם היה ח' אמות לא יחלקנו לשניים מפני שיותר קשה להצטנע בשני פתחים, שאף אם אחד נעול השני פתוח.

לרה"ר מותר לפתוח פתח כנגד פתח וחלון כנגד חלון, ולהגדיל פתח או לחלקו לשניים, מפני שהוא בעצמו צריך להצטנע מבני רה"ר שרואים דרך פתח הבית, ורוכבי הסוסים רואים דרך החלונות.

הזק לבני רה"ר

אין עושיין חלל תחת רה"ר אע"פ שישלם את הנזק, מפני שאין רוצים להתדיין עמו. ור"א מתיר אם עגלה טעונה אבנים יכולה ללכת שם דאזיל בתר השתא שהכיסוי חזק, ולרבנן אסור שמוא יתקלקל המכסה ולא ישים לב.

ס: אילן הנוטה לרה"ר אם מקפידים על כך בני רה"ר מפני שמפריע לגמל ורוכבו צריך לקוצצו, ורבי ינאי היה לו אילן נוטה לרה"ר, וכשבא אחר לשאול על אילנו וראה שמקפידים בכך, קצץ את שלו, ואח"כ אמר לו לקצוץ, דכתיב "התקוששו וקושו" קשוט עצמן ואח"כ קשוט אחרים.

אסור להוציא זיזין קורות קטנות וגזוזטראות קורות גדולות לרה"ר שמוא יכשלו בהם בני רה"ר, ואם רצה כונס לתוך שלו כשיעור הזיזין ומוציא, ואם כנס ולא הוציא

לריו"ח יכול להוציא, ולר"ל אינו יכול להוציא. וביאר רבי יעקב שלכו"ע יכול להוציא, ונחלקו אם יכול להחזיר את הכותל למקומו, שלריו"ח אינו יכול להחזירו, דמיצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו, ולר"ל יכול להחזירו, כיון שיש לבני הר"ר רווחא דסתם הר"ר מרווח.

ואם קנה חצר ובה זיזים וגזוזטראות הרי זו בחזקתה שודאי המוכר כנס, דטוענים ליורש וללוקח, אבל המוכר צריך להביא עדים או חזקה, ואם נפלה יכול לחזור ולבנותה. ורבי אמי היו לו זיזים למבוי כיון שבני המבוי מוחלים, אבל לרה"ר לא דאין בזה מחילה.

זכר לחורבן

אסור לסייד ולכיייר צורות, וי"א דהיינו סיד לבן יותר, ולפי"ח צורות של מיני צבעונים, בזמן הזה, ואם עשו כך לפני כן הרי זו בחזקתה, ואם נפלה אינו חוזר ובונה אותה (ושאני מזיזים דהכא הוי איסורא), ואם עירב בסיד חול שמכה את הלובן לת"ק מותר ולר"י אסור, ואם עירב בו תבן מותר אף לר"י.

אחרי החורבן היו פרושים שרצו להמנע מאכילת בשר שהרי היו מקריבים ממנו ע"ג המזבח ועכשיו בטל, ולהמנע משתית יין שהרי היו מנסכים ממנו על המזבח ועכשיו בטל, ואמר להם רבי יהושע שא"כ גם בלחם הרי בטלו מנחות, ובפירות מז' מינים הרי בטלו ביכורים, ובמים הרי בטלו נסכים, וכיון שא"א לא להתאבל כלל, וא"כ לגזור גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה ומסכימים לגזירה, צריך בסיד לשייר אמה על אמה כנגד הפתח, ובסעודה לשייר כסא דהרסנא דגים מטוגנים בשנמם בסולת, ובתכשיטים לשייר בת צדעא, ולתת אפר מקלה אפר כירה השרופה באש בראש חתנים במקום תפילין, וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה.

רבי ישמעאל בן אלישע אמר שבגלל הגזירות היה ראוי לגזור שלא לישא אשה ונמצא זרעו של אברהם אבינו כלה מאיליו בענין טוב, ולא יבטלו מצוות, אלא הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגים ויחשבו שאין איסור בדבר ואל יהיו מזיזים, שאם יגזרו על כך לא יקיימו ויהיו מזיזים.

המוכר את הבית

מה כלול במכירת בית או שדה בסתמא

בסוגיות הבאות יבוארו אופנים שונים של המוכר דבר לחבירו ולא פירש בצורה ברורה מה בכלל המכירה, מה ודאי בכלל המכירה ומה אינו בכלל המכירה ומה ספק ומה הדין בספק. (וילה"ס אם הנדון הוא באומדן דעתם או שהנדון הוא מה נכלל בלשון).

ס"א. יציע אינו כלול במכירת בית, אע"פ שהוא פתוח לבית ותשמישו לבית.

י"מ שיציע היינו אפתא (–בנין נמוך ליד הבית בצדו או מאחוריו), וכ"ש שבדקא חלילה (–כנ"ל אלא שהוא עשוי חלונות חלונות לנוי) אינו נמכר עם הבית כיון שהוא עשוי לנוי ולהתקדר שם. וי"מ שיציע היינו בדקא חלילה, אבל אפתא שתשמישו דומה יותר לתשמיש הבית נמכר עם הבית. ובברייתא איתא שיציע נקרא גם צלע וגם תא.

ג' שמות יש ליציע (לרשב"ם (ס. ד"ה ומאי) באה הגמרא לבאר שהיציע שמוזכר במשנה הוא בנין נמוך בצדי הבית או מאחוריו ואינו שוה לגג הבית), יציע, צלע, תא. יציע דכתיב "היציע התחוננה חמש באמה רחבה" –היו ג' שורות תאים זו ע"ג זו, וכל שורה היתה רחבה אמה מזו שתחתיה מפני שהיו גורעים אמה מעובי הכותל כדי להניח עליו את קורות רצפת התאים, כדי שלא יצטרכו לנקוב בקירות עצמם. צלע דכתיב "הוצלעות צלע אל צלע שלש ושלשים פעמים". תא דכתיב "והתא קנה אחד אורך וקנה אחד רחב (ומידת הקנה שש אמות) ובין התאים חמש אמות". ואי בעית אימא תא היינו בנין שמאחורי בית מדתני כותל ההיכל שש והתא שש וכותל התא חמש. ולא פרכינן דהוי כיהודה ועוד לקרא אלא היכא דתני ועוד.

מר זוטרא אומר שיציע שאין בו ד' על ד' נמכר עם הבית, כיון שאין לו חשיבות בפני עצמו. ואף שבור (– חפירה) ודות (–בנין מעל הקרקע) אינם נמכרים עם הבית אף בשיעור זה דסתם בור אין בו ד' אמות רוחב, שאני התם שתשמישם שונה מתשמיש הבית כיון שהם עמוקים, ותשמישם למים, משא"כ יציע שהוא מקום דירה.

חדר פנימי הפתוח רק לבית ושימושו להצניע חפציו, אינו כלול במכירת הבית, אע"פ שסימן לו את מיצרי הבית וחדר זה בתוכם, דלא עשה כך אלא כדי לסמן לו מיצרים הניכרים.

ס"א: המוכר בית לחבירו בבירה גדולה
ההבירה היא באמצע הבתים ואינה עשויה לתשמיש אלא לשיבה והילוך בין הבתים, ועמד באחד הבתים ומכר לו בית זה, אם הבירה כזו עם הבתים נקראת בית וכשרוצים למכור בית אחד אומרים שמוכרים בית בלא בירה, גם הבירה בכלל המכירה, ואם הבירה נקראת בירה ולא בית, אין הבירה בכלל המכירה, ואם הרוב קוראים לבירה בירה ולבית שבבירה בית, ומיעוט קוראים לבירה בית, מ"מ אין הבירה בכלל המכירה, דהיה עליו לכתוב "ולא שיירית בזביני אילן כלום".

וכן לענין שדה **המוכר שדה לחבירו בבקעה גדולה** שיש שם הרבה שדות והם שלו, והוא עומד באחת השדות ואומר שדה זו אני מוכר לך וסימן לו את המיצרים החיצוניים שהבקעה בתוכם, אם הבקעה נקראת בקעה ולא שדה, לא מכר לו את הבקעה, ואם הבקעה נקראת שדה מכר לו גם את הבקעה, ואם הרוב קוראים לבקעה בקעה ולשדה שדה, ומיעוט קוראים לבקעה שדה, מ"מ אין הבקעה בכלל המכירה, דהיה עליו לכתוב "לא שיירית בזביני אילין קדמי כלום".

וא"א ללמוד דינים אלו זה מזה, דבקעה כולה תשמיש אחד להרישה משא"כ בית ובירה, ומאיךך בבקעה היה צריך לסמן גבולותיה משא"כ בבית שהבתים שונים זה מזה.

מתי אומרים שהדמים מודיעים– הקשו הראשונים למה לא אמרינן הדמים מודיעים בבירה או בבקעה, ות"י הרשב"ם שאין אונאה לקרקעות.

בשטרות מכירה צריך לכתוב "לא שיירית בזביני אילין קדמי כלום", וכנ"ל, וזו תקנת חכמים כדי שלא יפסיד הלוקח, כיון שיש בני אדם שמרחיבים את המיצרים ואין מוכרים כל מה שבתוכם.

כמה קרקעות אדם התכוון למכור בלשונות שונים– המוכר "ארעתא דבי חייא" דהוא לשון יחיד, אף שיש לו שתיים כאלו לא מכר אלא אחת, ויטול את הקטנה שבהם דיד בעל השטר על התחנונה. ואם מכר ארעתא, מיעוט ארעתא שתיים, ואם מכר כל ארעתא, מכר כל קרקעותיו, חוץ מבוסתני ופרדיסי. ואם מכר לו זיהרא שכך קרויים כל הקרקעות, מכר גם בוסתני ופרדיסי, אבל לא מכר בתים ועבדים. ואם מכר נכסיו, מכר גם בתים ועבדים. וכתב הרשב"ם דאין מטלטלין בכלל אא"כ אמר כל נכסי.

ס"ב. המוכר שדה ולא סימן כל מיצריה–

המוכר שדה לחבירו וסימן לו **מיצר אחד ארוך ומיצר אחד קצר**, וכן את שני המיצרים האחרים, רב סבר שקנה כנגד המיצר הקצר, דמיצרים הרחיב לו כיון שהוצרך לכתוב מיצר שלם. ומ"מ אם בכל צד יש קרקעות של שני בני אדם ואם כוונתו למיצר הקצר היה מזכיר רק אחד מהם, קנה כנגד המיצר הארוך "ראש תור" –אלכסון בין הארוך לקצר, ורב כהנא ורב אסי טענו שתמיד יקנה כנגד ראש תור, ושתיק רב והודה לדבריהם.

המוכר שדה ששדות שני בני אדם מקיפות אותה אחד במזרח ומערב והשני בצפון ודרום, צריך לכתוב "מיצר ראובן תרי רוחי, ומיצר שמעון תרי רוחי", דאם כתב לו שהיא בין שניהם לא קנה אלא חציה באלכסון.

הגמ' מסתפקת מה הדין במוכר שדה **וציין רק את הפינות** האם לא קנה אלא כנגד הפינות באלכסון, או שכיון שאין

למוכר כך קנה הכל, ואת"ל שלא קנה אלא כנגד הקרנות מה הדין במכר **כמין גאם** ג' ווניית כמו כף (סופית) בני פינות זה מול זה באלכסון, ד"ל דהכא כיון שציין גם את הצדדים קנה הכל, או שקנה רק באלכסון כל מה שבין הקרנות, ואת"ל שלא קנה אלא באלכסון מה הדין **בסירוגין** שדה שמקיפים אותה ב' בני אדם מכל צד, וכתב רק אחד מהם לסירוגין, ד"ל שאין דרך למכור לסירוגין, ולא כתב כולם משום הטורח, וקנה הכל, או שלא מכר אלא כנגד כל אחד מהם באלכסון. תיקו.

ס"ב: ואם ציין רק ג' ממיצרי השדה לרב קנה הכל מה שבין ג' המיצרים חוץ מתלם אחד של מיצר רביעי שהרי לא כתבו, ולשמואל קנה הכל דמה שלא כתבו משום שלא צריך, ולרב אסי לא קנה אלא תלם אחד כמין ח' על פני כולה, דס"ל כרב שכוונתו לשייר, וכמו ששייר במיצר אחד כוונתו לשייר בכל המיצרים.

ואמר רבא שלהלכה בשדה עצמה לא שייר כלל, ולענין המיצר הרביעי אם הוא בלוע בין המיצרים האחרים מהצדדים ואין עליו דקלים צפופים ואינו ט' קבין כשיעור שדה קנה גם מיצר זה דאיכא תרתי לטיבותא, ואם אינו בלוע ויש שם דקלים צפופים ויש שם ט' קבין דאיכא תרתי לריעותא לא קנה מיצר זה, ואם הוא בלוע בין המיצרים אך יש שם דקלים צפופים, או שאינו בלוע אך אין בו דקלים צפופים, לל"ק אמר רבא שקנה, ולל"ב אמר רבא שלא קנה, והלכתא שודא דדייני לפי אומדן הדיין אם עינו של המוכר יפה או רעה. כתב הרשב"ם שלא בכל ספק בב' לישנות אמרינן שודא דדייני, אלא רק היכא שמוזכר להדיא.

שותף שמכר לאדם שלישי בלשון **פלגא דאית לי בארעא**, מכר כל חלקו, ואם מכר פלגא בארעא דאית לי מכר רק רבע דכוונתו לחצי מהחלק שלו. ואביי טען שאין חילוק בין המקרים וגם במקרה השני כוונתו שאותו חצי בשדה זה מה שיש לו, ומכר כל חלקו, ולא הסכים עמו רבה.

המוכר חלק משדהו– אם אמר שהמיצר שמכר הוא פלגא מהשדה ששייר, קנה הלוקח חצי שדה דמשמע חלוקה לחצאין, ואם אמר שהמיצר המוכר פסוק מהשדה ששייר, קנה ט' קבין דכוונתו לשדה הראויה לחותכה מהשדה שלו, ומחותך משמע שהמועט חתוך מהמרובה, וט' קבין הם שיעור שדה. ולאביי בשני האופנים אם אמר לו אלו מיצריה מכל הצדדים קנה חצי דיתור הלשון הוא כדי ליפות כוחו, ואם לא אמר לו לשון זה קנה ט' קבין.

ס"ג. המחלק נכסיו שכיב מרע, או בריא המחלק נכסיו על פיו, ואמר **יחלוק פלוני בנכסי**, יקבל חצי מנכסיו. והגמ' מסתפקת מה הדין באמר **תנו חלק לפלוני בנכסי** אם כוונתו למחצה, או חלק הראוי לתת, כפי שישערו ב"ד. והגמ' מביאה ברייתא שהאומר **תנו חלק לפלוני עבור** מים, לסומכוס מקבל מעט יותר מרביע דמספקא ליה אם כוונתו למשהו או לחצי, וממון המוטל בספק חולקין, ואם אמר שיתנו מים מהבור למלא לחבית להשקות בהמתויו ולא להשקות שדותיו נוטל מעט יותר משמינית דחצי הבור צריך לחבית וא"כ כוונתו לרבע, או דכוונתו למשהו, וחולקין, לקדירה לתקון המאכל נוטל אחד משנים עשר והביאור כנ"ל, לטפיח כלי קטן לשתיית בני אדם נוטל אחד מט"ז. וי"מ שהשיעורים הנ"ל הם אומדן דעת הנותן, ולא נהירא. והגמ' פושטת מזה לאומר **תנו חלק לפלוני בנכסי** שנוטל מעט יותר מרביע.

והקשה הרשב"ם דבתוספתא איתא להדיא שהאומר תנו חלק לפלוני בנכסי יירש עם הבנים, וא"כ מה הספק בגמ'. ותירץ: א' איירי שאין לו בנים, ואף שיש לו יורשים אחרים אינו מקפיד שלא להפסידם. ב' איירי הכא שאת שאר הנכסים נתן לאחרים. ג' לא שמיע לנו חך תוספתא, ד' התוספתא כחכמים וההלכה כסומכוס.

תנאי שכוונתו שיור– לוי שמכר שדה לישראל והתנה שהמעשר ראשון שלו, המעשר ראשון שלו, דכיון שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כוונתו לשייר במכירה, דאין אדם מתנה על חינם, והוי כמוכר שדה לאריסות שהלוקח יטול ט' חלקים והוא יטול חלק אחד. וממילא אף אם הלוקח מכר לאחר המעשר ראשון שלו, וה"ה ישראל שהתנה הכי ואורחא דמילתא נקט. ואם אמר שהמעשר ראשון יהיה לו ולבניו, אם מת יתן לבניו, אבל אם לא פירש הכי אינו מוריש לבניו, דלא אמרינן

דהוי שיוור מחמת יתור הלשון אלא לעצמו. ואם אמר לו כל זמן שהשדה בידך, אם מכרה פקעה זכותו, ואפי' חזר ולקחה הדלוקה מכר לו כל מה שיש לו.

המשך הסוגיא מה כלול במכירת בית-

דיוטא העליונה - המוכר בית לחבירו ע"מ שדיוטא העליונה גג שיש לו מעקה גבוה י' שלו, דיוטא העליונה שלו, וכיון דבלאו הכי המוכר את הבית לא מכר את הגג וממילא לא היה צריך להתנות ובהכרח כוונתו לשיר יותר, וכנ"ל, ונ"מ לרב זביד שיכול להוציא בה זיזים כנגד רשותו של לוקח, דכוונתו שתהיה שלו לגמרי, כמו שהיה יכול להשתמש בה לפני מכירת הבית, ובנו אינו יכול להוציא זיזים, וכנ"ל, ואם נפלה אינו יכול לבנותה. ולרב פפא נ"מ שיכול לבנות עליה על גבה והיינו שאם נפלה יכול לבנותה מחדש, דכוונתו ביתור הלשון לומר שתהיה שלו לעולמים.

ס"ג: - ס"ד. עומקא ורומא, בור ודות, וגג-

לרב דימי מנהרדעא בסתמא לא קנה עומקא ורומא ויכול המוכר לחפור מתחת לקרקע הבית באופן שלא יזיק לבית, וגג שיש לו מעקה גבוה י' הוא של המוכר, ויכול להוציא זיזין או לבנות באויר באופן שלא יכביד על ביתו של הלוקח, ואם כתב לו עומקא ורומא קנה גם למעלה ולמטה, וגג שיש לו מעקה גבוה י', אבל לא קנה בור ודות (היינו בור היינו דות עמוקים בקרקע ויש בהם מים מכונסים, אלא שהבור בחפירה בלא כותל והדות בבנין שחופרים בעפר תיחוח ובונים לו כותל אבנים, ואי תנא בור הו"א שדות הוא בכלל בית כיון שהוא בבנין, ואי תנא דות הו"א שבור כיון שאינו חשוב הוא בטל אגב הבית), כיון שלשון זה נצרך לקנות עומקא ורומא עצמם, ואם כתב לו מתהום ארעא עד רום רקיעא קנה גם בור ודות.

וכתב הרשב"ם שלשון "עד רום רקיעא" אין בו נ"מ כיון שזה כלול ב"רומא", אלא שאם היה אומר עד שיפולי הבית היה משמע שלמעלה מזה לא מכר לו.

והגמ' אומרת שאין לזה ראייה ממתני' ד"ל שבסתמא קנה עומקא ורומא, וממילא אם כתב לו עומקא ורומא קנה גם בור ודות.

והא דתני במתני' שלא קנה את הגג אם יש לו מעקה גבוה י' טפחים, ואי נימא שקנה גם את האויר שמעל הבית, א"כ אין סברא לומר שלא יקנה את הגג והיה הפסק בבנינו. י"ל שאף אם בסתמא קנה עומקא ורומא, לא קנה את הגג, לפי שהוא חשוב בפני עצמו.

ואין ראייה מדברי רב פפא הנ"ל שהמוכר בית ע"מ שדיוטא העליונה שלו, אהני לשון זה שיכול לבנות על גבה, ואי נימא שעומקא ורומא לא כלולים במכירה מאי אהני האי לשון, ד"ל דנ"מ שאם נפלה יכול לחזור ולבנותה, והיינו שאם נפלה הדיוטא יכול לחזור ולבנותה.

ס"ד: מתי צריך לקנות דרך כדי להגיע לרשות שלו בתוך של חבירו-

במכר, אבל אם החיצון במכר והפנימי במתנה יש לו דרך, דמאן דיהיב מתנה בעין יפה יהיב.

המשך הסוגיא מה כלול במכירת בית-

דלת, נגר (-בריה הקבוע בכותל), מנעול, מכתשת קבועה (ובברייתא איתא שמכר חקוקה שחקקה בסלע היוצא מהכותל ולא קבועה ומתני' כר"א דלהלן), ואיצטורביל (-עגול שסביב הריחים והוא קבוע), כלולים במכירת הבית. כללא דמילתא כל תשמישי הבית שהם קבועים ולא מיטלטלים כלולים במכירת הבית.

מפתח, מכתשת מיטלטלת, קלת -אפרכסת, תנור כיריים וריחים, אינם כלולים במכירת הבית.

לרבי אליעזר כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע.

אם אמר שמוכר בית וכל מה שבתוכו הרי כולם מכורים והיינו הדברים הנ"ל אבל שאר תשמישין לא, שלא ריבה אלא תשמישים המיוחדים לבית שאין רגילות להשאילם מפני כובדם, דלא בטילי לבית, אי נמי הוא צריך אותם לבית אחר בעיר, אמנם מפתח שהוא מתאים דווקא לדלת זו נכלל בכל מה שבתוכו (והמוכר חצר וכל מה שבתוכה מכר גם את כל כלי התשמיש המיטלטלים ולא חטים ושעורים, דכיון שהוא מסתלק מהעיר טורח הוא להוציא מיטלטליו, או משום שהם בטלים לעיר), אך לא מכר בור דות ויציע, דהם בניינים בפני עצמם.

ס"ה: שיטת ר"מ שמכר כל דבר הקבוע בבית, (ואילו במתני' מבואר שלא מכר מפתח, ואירי במפתח קבוע לעולם דהא דומיא דדלת קתני), דאמר ר"מ מכר את הכרם מכר תשמישי כרם כגון קנים שבכרם שהם לצורכה. ור"מ חולק על מכתשת.

תלוש ולבסוף חיברו

נתבאר לעיל שחכמים ור"א נחלקו בדן דבר שהיה תלוש וחיברו לקרקע, האם הוא נחשב כקרקע לענין שהוא כלול במכירת הבית או לא. והגמרא דנה האם זה מחלוקת כללית אם תלוש ולבסוף חיברו נחשב כקרקע או לא, ונ"מ לגבי דינים נוספים כמו פסול מים שאובים במקוה, כתיבת פרוזבול, קבלת טומאה, או שזה מחלוקת פרטית.

במכירת בית - נתבאר לעיל שהמוכר בית ויש בו תנור וכדומה, לרבנן אינם מכורים, ולר"א אם חיברם לקרקע הרי הם כקרקע. הגמ' אומרת שאין מכאן ראייה שהמחלוקת היא אם תלוש ולבסוף חיברו הוי חיבור או לא, ד"ל שנחלקו אם מוכר בעין יפה מוכר וממילא אף אם יש לתנור דין כלי, מ"מ הוא כלול במכירת הבית, או שמוכר בעין רעה מוכר.

במקוה - מבואר בתוספתא שאם חקק צינור ואח"כ קבעו, המים שעוברים דרכו פוסלים את המקוה מדין מים שאובין, שכיון שהיה עליו תורת כלי לפני שקבעו לא בטל ממנו תורת כלי, ואירי בפתוח משני צידי, אבל אם קבעו ואח"כ חקקו אינו פוסל דמי לעושה חריץ בקרקע.

מוכר ששייר בור ודות לר"ע צריך לקנות דרך מהלוקח, אא"כ מכר לו את הבית ואמר חוץ מבור ודות דכיון שבלאו הכי אינם כלולים במכירה, כוונתו היתה לשייר לו דרך, ולרבנן אף בסתמא א"צ לקנות דרך. ומאי דך המוכר בור ודות לאחר, לר"ע אין הלוקח צריך לקנות דרך, ולרבנן צריך לקנות דרך.

המוכר שדה לא מכר בור גת ושוכר שבשדה בין חרבין בין ישובים והיינו מיושבים, דאינם בכלל שדה, לר"ע צריך המוכר לקנות דרך, ולחכמים א"צ לקנות דרך. ומאי דך אם מכרן לאחר לר"ע א"צ לקנות דרך, ולחכמים צריך לקנות דרך.

ביאור מחלוקתם - ר"ע סובר שמוכר בעין יפה הוא מוכר בכל דיני מכירות שבעולם, ולכן לעולם הדרך של הלוקח, ולחכמים מוכר בעין רעה מוכר, ולכן לעולם הדרך של המוכר. וכן מכר אילנות ושייר קרקע לפניו, לר"ע יש לו קרקע שאם ימות האילן יכול ליטע אחר במקומו, ולחכמים אין לו.

הגמ' רצתה לבאר מחלוקתם, שנחלקו אם דעת הלוקח לקנות שדה שלא ידרסו בה ועל דעת זה המוכר מכר, והיה לו לשייר לעצמו דרך בפירוש, או שדעת המוכר שלא למכור באופן שיצטרך לפרוח באויר דאיזה הנאה יש לו בבורו בלא דרך, או שנחלקו אם הולכים אחרי דעת המוכר או אחרי דעת הלוקח, דיש כאן טענה שאינו רוצה שידרסו בחצירו, ומאי דך השני אינו רוצה שלא יוכל להגיע לשלו, ובזה ר"ע אזיל בתר לוקח, דלא שדי איניש זוזי בכדי, ורבנן אזלי בתר מוכר, דיד בעל השטר על התחנתה. ולפי ביאורים אלו לא נחלקו אלא כאן, ולא במכר אילנות ושייר קרקע.

והגמ' מוכיחה מיתור סיפא דמתני' מכרן לאחר וכו', שנחלקו אם מוכר בעין רעה הוא מוכר או בעין יפה.

ס"ה. הלכה - לרב הלכה כחכמים שהמוכר בעין רעה הוא מוכר, ולשמאל הלכה כר"ע דבעין יפה מוכר, וכן הלכה.

וכמו כן נחלקו באחין שחלקו ששניהם נחשבים מוכרים זה לזה, שלשמאל מוכר בעין יפה מוכר ולכן אין להם זה על זה לא דרך לשדה הפנימית (והחיצון לא נחשב עין רעה במה שלא נותן לו דרך, שהרי בשדה החיצונה אינו מכור אלא לוקח), ולא סולמות ולא חלונות שיכול השני לבנות כנגד חלונו ולא אמת המים, ולרב יש להם דמוכר בעין רעה מוכר והוא משייר לעצמו במה שמכר לאחיו. והצריכותא היא דהו"א שביורשים יש להם משום שהוא רוצה לדור בה כמו אביו וע"מ כן חלקו, דכתיב "תחת אבותיך יהיו בניך", קמ"ל.

בית פנימי וחיצון אם שניהם קנו מאחד או ששניהם קיבלו מתנה מאחד אין להם דרך זה על זה מפני שלשניהם מכר בעין יפה, ואמנם אם מכר את הפנימי ושייר לעצמו את החיצון מכר לפנימי גם דרך, וכ"ש אם החיצון במתנה והפנימי

חדש

ניתן להשיג שוב את הסט תמצית הש"ס (ללא תוס', ורש"י חלקי) על כל הש"ס במהיר 120 ₪.

בנוסף יצאו לאור מחדש כל חוברות תמצית משנה ברורה, 6 חלקים ב6 חוברות.

עלות הוברת 10 ₪ סט 50 ₪.

כמו כן ניתן להשיג את סיכומי תמצית ההלכה (עם טור ובי"ש שו"ע וגו"כ), על הלכות שבת, מועדים ונדה.

לפרטים 052-7692282

קיבלת תועלת מהגליון?

באפשרותך לזכות לונדים נוספים, ניתן לתרום ב'נדריים פלוס' קופת 'תמצית'

מבחיני 'לדעת'

מבחן שבועי על דף היומי ומשנה ברורה חפץ חיים ואהבת הסד

ניתן לעשות את המבחנים מיום שישי עד יום שלישי בשעה 7:00 בבוקר:

- בטלפון 0737-289-669

- במייל 7692282@gmail.com

- בנדריים פלוס קופת לדעת.

הגרלות: בכל שבוע על 500 ₪ במזומן,

זיכוי 400 ₪ ברשת 'יפה נוף', 101 זוכים

בזיכוי 120 ₪ ברשת 'יפה נוף'.

חדש- מבחנים על העמוד היומי

סיכומי 'תמצית'

ניתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החדשיים על הדף היומי / משנה ברורה ומוסר.

- בקודות ההפצה

- במייל 7692282@gmail.com

- בפקס 0799-414144

בנוסף ניתן לקבל במייל סיכומים על כל

מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל

תנ"ך וספרי מוסר, או סיכומים לפי סדר

הלימוד של: הוברת ש"ס, העמוד היומי, קנין

ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף,

אורייתא, אהבת שלום.